25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6906 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1908 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՐԱՄԱԶԱՆ 1326 6 Octobre 1908 25me année N 6906

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ	45 »
Գաւառներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

ԱՐԵՒԵԼՔ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قرەكین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 ՓԱՐԱ ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ 10 PARAS

ՆՈՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑ ՄԸ

Հզօր և ազնուական գրիչ մը եւս իր մուտքը կը գործէ Արեւելքի էջերուն մէջ՝ Ա. Շաքլեանն է ան, որ արտասահմանի մէջ ծանօթ էր Զարեհ Վարսամեան — Ժողովուրդի համարին մէջ — և Շալօք — Վաղուան Ձայնին մէջ — կեղծանուններով։ Ժամանակակից հայ գրականութեան էն ջղուտ, էն նկարչագեղ և էն անկեղծ գրիչներէն մէկն է, զոր պիտի ողջունեն մեր ընթերցողները Արեւելքի մէջ՝ յանձին Պ. Շաքլեանի։ Իրմէ քանի մը էջեր բաւական պիտի ըլլան գաղափար մը տալու Շաքլեանի գրականութեան մասին, որ որքան ինքնատիպ և հրապուրիչ՝ նոյնքան անձնական է։

Վաղը իրմէ կը հրատարակենք առաջին յօդուած մը՝

ԻՏԷԱԼԸ

ԳԱՆՏԻՏԱՆԵՐԸ

Օսմ. Խորհրդարանական ընտրութեանց հրատապ հարցը հայ ցեղական նկարագրին ամենէն յատկանշական կողմերէն մէկը կ'արտանկարէ սա վերջին քանի մը շաբաթներուն մէջ։

Օր մը, չեմ յիշեր ո՛ր խելացի Հայը նշանաւոր խօսք մը ըրեր է, երբ իրեն ըսեր են թէ Հայերը Թագաւորութիւն կ'ուզեն. «Այո, բայց Թագաւորը գտնել դժուար պիտի ըլլայ, որովհետեւ ամէն Հայ Թագաւոր ըլլալ պիտի ուզէ։»

Հիմակ ալ որ Օսմ. Խորհրդարանի երեսփոխանական թեկնածութեան հարցը կայ մէջտեղ, բոլոր Հայերը, էն համեստէն մինչեւ ամէնէն հպարտը, էն արժանաւորէն մինչեւ ամէնէն անարժանը, էն յանդուգնէն մինչեւ ամէնէն վախկոտը, քիչ շատ գրեթէ բոլոր դասակարգերէն ներկայացուցիչներ իրենքզինքնին կը մատուցանեն, տիրաբար, իբրեւ ընտրելի Օրէնսդրական Ժողովին անդամակցութեան։

Ինչպէս Թագաւորութեան մը պարագային ամէն հայ եթէ բարձրաձայն ալ չի պահանջեր՝ գոնէ սրտին խորքէն «ա՛խ» մը պիտի քաշէր Թագաւոր ըլլալու համար, նմանապէս ամէն Հայ երեսփոխան ընտրուելու տենչը կը տածէ հիմա։

Արդէն մեր ցեղին ընդոծ թերութիւններէն մէկն ալ ընտրողութեան ոգիին բացարձակ պակասութիւնն է։ Երբեք մտածուած չէ պաշտօնի մը կամ գործի մը հանգամանքին պատշաճեցնել այն յատկութիւնները որոնք կը պահանջուին այդ պաշտօնը կամ գործը վարելու կոչուած մարդէն։ Ընդհանուր, համայնապարփակ հայեացք, որուն մէջ ամփոփուին բոլոր շահերը, բոլոր նկատումները, բոլոր ներկայ ու ապագայ օգուտները, բոլոր կողմնակի և միջանկեալ պարագաները, — բաներ, որոնց ամբողջութիւնը ազգի մը գոյութեան պայմանները կը կազմեն — բացարձակապէս կը պակսի մեր քով։ Մեր անձնական շահուն նեղկծուկ հատուածակողմէն դէպի ընդհանրութեան շահուն մեծ ու լուսաւոր հորիզոնը դիտելու մեր տոհմային առաքինութիւնը! աղբիւր մը եղած է միշտ չարիքներու, որոնք իրենց աղէտալի հետեւանքները սփռած են միշտ մեր հասարակային, ընկերային, կրթական, մտաւորական կեանքին այլազան գրուագներուն մէջ. ու այնքան դառնադառն փորձերէ ետքն ալ տակաւին անսթափ նոյն առաքինութեան մէջ կը սիրենք յաւերժանալ այնքան եռանդով, այնքան անմտածած ինքնամատուցմամբ որքան եթէ այդ փորձերը չըլլայինք տեսած ու անոնցմէ չարաչար տուժած։

Ահանք շատ թարմ, շատ ժամանակակից, շատ շօշափելի օրինակ մը։ Օսմ. Խորհրդարանին յառաջիկայ կազմութեանը մէջ հայ տարրը պիտի ներկայանայ, հարկադրաբար, այնքան ուժեղ որքան կը պահանջեն առ հասարակ օսմանեան շահը, մասնաւորապէս մեր առանձնայատուկ շահը և այն կարեւորութիւնը զոր հայ տարրը ունի օսմ. Կայսրութեան մէջ։ Վասնզի, եթէ Թուրքիոյ ազատագրութեան երկունքոտ գործին յաջողութեանը մէջ հայ տարրը իր մեծագոյն բաժինը ունեցաւ, անկից իրեն ծագած իրաւունքով իսկ՝ ազատագրութեան տառ առ տառ կէտ առ կէտ գործադրութեանը մէջ լայն ու ակնառու բաժինը պիտի ունենայ, յոյժ բնականաբար։

Ուրեմն ոչ միայն, այս պարագային մէջ, ազգային արժանապատուութեան փափուկ հարցն է որ կը ներկայանայ մեր դէմը, այլ և վաստկուած իրաւունքի մը արժանաւորապէս, մաքրապէս և օգտակարապէս պաշտպանումին և վայելման շա՛տ աւելի ծանր, շատ աւելի փափուկ հարցը։

Որո՞նք պէտք է ընտրենք ուրեմն օսմ. երեսփոխան, որպէս զի այս արժանապատուութիւնը նախ, և յետոյ մանաւանդ այս իրաւունքը չկորսուին։ Ի՛նչ կը մտածէ իւրաքանչիւր հայ այս մասին։ Այնպէս կը մտածէ՞ ինչպէս որ պէտք էր մտածել։ Այս մտածելու եղանակին մէջն է ահա հոգեբանութիւնը այն չարիքին, որմէ կը բխին ուրիշ այնքան մեծ չարիքներ։

Իրաւ է թէ մեր ազգը, ինչպէս առհասարակ Թուրքիոյ բոլոր այլատարր ցեղերը, չունի դեռ սահմանադրական ոգի, խորհրդարանական զգայնութիւն։ Ասոնք ալ մէկ օրէն միւսը ստացուելիք յատկութիւններ չեն. բայց կայ բան մը զոր կրնայինք ունենալ և զոր ունենալու ենք ճակատագրային այս րոպէներուն մէջ. ՈՂՋՄՏՈՒԹԻՒՆ։ Երբ ազգ մը, առանց սահմանադրական դաստիարակութեան մը օժտուած ըլլալու, ողջմտութիւն ունի սակայն, կրնայ մեծ վտանգներէ զերծ պահել ինքզինքը։

Ափսո՜ս որ ճիշդ այս ողջմտութիւնն է որ կը պակսի մեր քով։

Մէկ քանի օր առաջ շատ բարի և ազնիւ հայու մը հետ տեսակցութիւն մը ունեցայ՝ ճիշդ Օսմ. Խորհրդարանին հայ երեսփոխաններուն այս թեկնածութեանց մասին։ Ձեռքը ունէր յօդուած մը, որով երկու հայերու թեկնածութիւնը կը տարփողէր։ Այդ երկու հայերը շատ ծանօթ դէմքեր էին, դեր մը կատարած մեր ազգային յեղափոխական կեանքին մէջ. բայց իմ համոզմամբս երկուքն ալ, զանազան պատճառներով, անընդունակ էին երբեք բազմելու Օսմ. Օրէնսդրական բարձրագոյն մարմնին շարքերուն մէջ։ Եւ այս մասնաւոր պարագան յայտնեցի մեր բարեկամին, որ դժգոհեցաւ, ակներեւ։

— Վարձատրելու չե՞նք, ըսաւ, մեր ազգային գործիչները. չա՞րժեր որ Մ...ը որ ազատութեան դատին համար քանի տարի մաքառեցաւ, ամէն բան զոհեց, երթայ բազմի խորհրդարանին մէջ... Ապերա՞խտ ըլլանք...

— Բայց, պատասխանեցի, օսմ. երեսփոխան ըլլալու համար հայ մը նախ պէտք է գիտնայ Թուրքերէն, ունենայ օրէնսդրական միտք, խօսելու անսպառ կարողութիւն, մաքառումի անկեղծ ոգի, անշուշտ միեւնոյն ժամանակ անբասիր անցեալ և անաղարտ բարոյական և... ս՛րտ, ինչպէս կ'ըսէին Պատրիարքարանի մէջ կազմուած երեսփ. ընտրութեան յանձնաժողովին պաշտօնական անդամները։ Այս ամէնը միասի՛ն ըլլալու է, կամ գոնէ ամէնէն գլխաւորները, զորս չունին սակայն ձեր ներկայացուցած թեկնածուները։ Ուրեմն, խնդրեմ բաւ է։

Մարդը նեղը մնաց, որովհետեւ չկրցաւ հերքել իմ համոզումս։ Եւ վերջապէս ինքն ալ համոզուեցաւ, ակներեւութեան առջեւ անզէն մնալով։

Կը տեսնա՞ք սակայն երեւոյթը. մարդուն մէջ մտահոգութեան բուն առարկան ոչ թէ տիպար երեսփոխանի մը ընտրութիւնն է, այլ բոլորովին տարբեր բան մը, այն է ազգային յեղափոխական գործիչ մը վարձատրել ոչ նուազ հանդիսաւոր ու փառաւոր ձեւով քան Օսմ. Երեսփոխանական Ժողովին մէջ անոր ներկայութեամբը, որ, ապահովաբար, պիտի ըլլայ եթէ ոչ աղէտ մը, բայց անօգտակարութիւն մը, որ դարձեալ չարիքի մը համազօր բան մըն է, տրուած ըլլալով այն մեծ օգուտը, զոր յարմարագոյն երեսփոխան մը կոչուած է մատուցանելու երկրին, մանաւանդ ներկայ շփոթ ու անորոշ պայմաններուն տակ։

Քիչ շատ բոլոր հայերս ալ վերոյիշեալ հայուն պէս բաներ ենք. իւրաքանչիւրս մեր անձնական նկատումներուն ակնոցին մէջէն դիտուած գաղափարներ ունինք. երբեք մեր նայուածքը համայնական ընդգրկում, ընդհանրական տեսութիւն չունի։ Մասնաւոր օգուտներու ընձեռումին մէջ կ'ուզենք բերել սղմեցնել ահագին շահեր, որոնք ընդարձակածաւալ երկրի մը յառաջդիմութեան խարիսխը պիտի կազմեն և որոնք պիտի պատրաստեն ժողովուրդներու երջանկութիւնը։

Ողջմտութիւն չունինք, ճիշդ է. բայց արդեօք կարելի չէ՞, գերագոյն ճիգով մը կամ բարեացակամութեան հզօր թափով մը, ունենալ այդ հիանալի առաքինութիւնը րոպէի մը մէջ, ուր գուցէ մեր ազգային գոյութեան կենսական շահերուն հարցն է որ կը ներկայանայ։

Եր. Սրմաքէշխանլեան

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԸ

Այս օրուան «Ժողովուրդ»ին վրայ սեւ խաչ մը և ժպիտին տեղ արցունք։

Տարբեր կերպով չէր կրնար ըլլալ, անոր համար որ Իզմիրի աղէտը անշուշտ խոշոր ալ է և [illegible] մըն ալ ամէնուն։

Բոյր-քաղաքին գլխուն եկած այդ դժբախտութիւնը իր ողբալի հանգամանքովը և գործնական նշանակութեամբ կը ցնցէ մեր հոգիները և բնականաբար Պոլսոյ Հայութիւնը առանձնաբար և ազատակամ հոգ կը մնայ ի լուր այն պատահական մանրամասնութիւններուն որ երեք օրէ ի վեր հոս կը հասնին։

Փոքրասիոյ [illegible] մայրերուն, այրիացեալ կիներուն և աղուոր քոյրերուն արձակած ողբերը արձագանգ կը գտնեն մեր սրտերուն մէջ և իրենց թափած արցունքին կը խառնենք մեր արտօսրը լալու համար այն մեր ծովամոյն եղող եղբայրները որ մահերու ամէնէն խժդժին զոհ գացին։

Անհաւասար [illegible], նախկին անիծեալ ախմէն վերջին նահատակները էն Իզմիրի ջուրերուն մէջ կորսուող այդ պատուական հայերը, որովհետեւ պատահած փորձանքին մէջ փոխանակ նախախնամութենէն գանգատելու, պատճառ անիծելու անոնք որ կոչուած էին մեր կեանքին ապահովութեան վրայ հսկելու։

Եթէ մեր երկրին մէջ օրէնքը բառ մը չըլլար սոսկ և վարչութիւն [illegible] խայտառակութիւն մը միայն, այդ Համիտեան կոչուած մարդասպան Ընկերութիւնը շատոնց գոցուած պիտի ըլլար գոյութիւն ունենալէ և վաղուց ձեռքէն առնուած պիտի ըլլար հազարաւոր հոգիներուն կեանքին հետ խաղալու մենաշնորհը։

Անխիղճ իշխանութեան մը անտարբերութեան և կաշառակեր պաշտօնեաներու անխիղճ ընթացքին կը պարտինք սարսափելի Իզմիրի աղէտը։

Աչքիս առջեւ ունիմ այս պահուս Սեպտեմբեր 17ի զոհերուն ցանկը։

Շատերը ծանօթ են ինծի անձնապէս և այդ սեւ ցուցակին մէջ սիրեցեալ բարեկամներ ունիմ, աւա՜ղ։

Ընտանեօք հայեր էին անոնք, գովելի եղբայրներ և պատուական ամուսիններ։ Առաւօտ իրենց տուներէն մեկնեցան կեանքով, կորովով և սիրով լի ու իրիկնամուտին անոնց դիակները տեսնուեցան մռայլոտ ալիքներուն վրայ։ Միւս եզերքը իրենց սիրելիները անոնց դարձին կը սպասէին անհամբեր։

Ո՜հ, սիրտ բզքտող այդ տեսարանը։

Ի՛նչ բառ գտնել, ինչ բացատրութիւն, ամփոփելու համար վիշտը ամէն անոնց որոնց աչքին առջեւ գրեթէ տեղի ունեցաւ այդ տեսարանը և որոնք այսօր կուլան կ'ողբան ծովի ջուրէն աւելի աղի արցունքներով։

Չեմ յիշեր աղէտ մը որ այսքան մօտէն հարուածած ըլլայ հոգիս։

Աչքերս կը պղտորին այս պահուս և սիրտս կոտր կոտր կ'ըլլայ երբ տխուր խորհրդածութիւնը ինծի կ'ըսէ թէ Յովհաննէս Ունճեանն ալ բարեկամ մըն էր որ կը կորսնցնէի այդ մահաբեր աղէտին մէջ։

Խե՛ղճ Ունճի, իմ սիրելի բարեկամս. տակաւին ամիսներ առաջ Բարիզ գտնուած միջոցիս քու վերջին նամակովդ և երկու կատակի միջեւ կը գրէիր ինծի.

— «Ալ մտքիս դրի կարգուիլ, հիմակուընէ պատրաստէ հարսնիքիս համար աղուոր բան մը գրելու...»։

Ինչ անխիղճ գրիչ է եղեր է այս որ քու դամբանականդ գրելու կը ծառայէ այսօր։

Մինակ բարեկամը չէ որ կ'ողբամ այս միջոցիս։

Յովհաննէս Ունճեանի մէջ գերազանցօրէն ազնիւ երիտասարդը կար, իբրեւ օրինակ ցուցուելիք ծնողասէր որդի մը, ընկերներուն ամէնէն փափաքելին, բարեկամներուն ամէնէն պատուաւորը և Հայերուն ամէնէն Հայը։

Եւ [illegible] ճակատագրին [illegible] համար կաթիլ մը ջուր բաւական եղաւ։

Ինչպէս հաւատք ունենալ ուրեմն Աստուծոյ բարութեան վրայ և ինչ սրտով ծնրադրել առջին...։

Եթէ մխիթարութիւն մը ունինք մենք՝ ողբացեալ Ունճեանին բարեկամներս, այն ալ սա մտածումն է թէ մեզի հետ ամբողջ Իզմիրն է որ կուլայ այսօր այդ անզուգական երիտասարդին շիրմին մօտ, որուն վրայ դրուած քարը պիտի ուզէի որ թանկագին ըլլար անոր տակ հանգչող դէմքը՝ իբր տիպար օրինակ ծառայելու համար մեր ապագայ երիտասարդութեան։

Հէ՜գ, անմոռանալի տղայ, գնա՛ խաղաղութեամբ և վստահ եղիր որ քու գերեզմանիդ վրայ ուխտի պիտի գան բոլոր այն մայրերը որ քեզի պէս զաւակներ ունենալ պիտի ուզեն։ Ե. ԱՂՓԵՐ

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆՔ

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆՔ
19ՐԴ ԴԱՐՈՒ
ԹՈՒՐՔԱՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

1800–1900

Բ.

> «Ոչ ի վաղնջուց հաճոյս լսելեաց, այլ ի կայուն և ի մշտնջենաւոր ստացուած ապառնեաց գրեցի պատմութիւն» (Թուկիդիդէս, Պէղոպոնէսեան)։

Իսկ (Հայք) իրենց ցրուեալ վիճակին մէջ՝ [illegible] երկրագրական խնդիրներով, միայն տարբեր արեւմտեան Քրիստոնեաներէն ու Քրիստոնէութեան Եւրոպ. հոգեւոր կապերով միացած միշտ անոնց՝ բնական էր նաեւ որ ո՛ր ալ երթային՝ մանաւանդ Թուրքիոյ այլազան մարզերուն մէջ ու Պարսկաստանի և Ռուսաստանի ընդարձակ բազմամարդութեանց խառնուած, պահէին ջերմ և հզօր նմանութիւն մը սրտային — որ շատ կը մօտէր միութեան — Յոյներուն հետ, որ և ծնող համարուած են իբրեւ արեւելեան անդրանիկ Եկեղեցին և որոցմէ առած ալ էին հայ նախահայրապետներն իրենց կրօնական սկիզբները, արարողական հանդիսաձեւերը և բազմօք մատենագրութիւնն ալ։

Հակառակ սրտային այս նմանութեան՝ պէտք էր սակայն չջնջուէր հին Կ. Պոլսի ու Երուսաղէմի և առ հասարակ Ս. Երկրին մէջ, ուր յոյն Եկեղեցին ամէնէն խորունկ խորհուրդներով և պատմական հին սկիզբներով զօրացած արմատացած՝ պահպանած էր, իր նախանձայոյզ կրօնաւորներուն և վանքերուն միջոցով, ամենատիրական և կրօնապաշտ անհանդուրժողութիւն մը՝ նո՛յն իսկ իր անկումներուն և սեղմումներուն մէջ. տեսակ մը մակաբոյծ եւ ամենակրօնութիւն, որ կը գայթեցնէ և կ'ամաւորէ միշտ օրթոտոքսութիւնը։

Թողլով միւս երկիրներու մէջ գտնուող Հայերուն հոգեկան այս երեսակը՝ նկատենք, մեր սահմանին մէջ, Թուրքիոյ Հայերուն բարքը իրենց իմացական ու կենցաղական երեւոյթներուն մէջէն։

Եւ նախ՝ իբրեւ Կ. Պոլսեցի՝ հարկ պարտք մը համարեմ տեղական ու պատմական պատշաճութիւն մըն է մեզի՝ առնել այս նկատման հայեցակէտը մեր բնավայր մայրաքաղաքէն։

1800 Թուականին՝ արեւելեան ու արեւմտեան Թուրքիոյ կեդրոն այս մայրաքաղաքն՝ էր տակաւին իր [illegible] լիութեանց մէջ (աւելի՛ նիւթապէս, արհեստապէս քան իմացապէս)։ Այս լիութիւնը՝ լայնածաւալ տէրութեան ըստ մեծի մասին բնական և ըստ փոքրին արհեստական տիկերէն ու աղբիւրներէն՝ կը բղխէին և կառուցային բարեբաստիկ խոշորութեամբ (grossièretè) և փակուղ անհամարձակութեամբ մը, որ հարկաւոր հետեւանքն էին ամէնապարզապէս միապետութեան ու միապետական ազդու և զուսպ հոգեբանութեանց։ [illegible] մը խորերէն մինչեւ Բալկաններու բազմահարուստ աշխարհներն՝ հիւսիսէն հարաւ ծաւալ, և Ասորիքէ, Իտալիոյ, Միջերկրականի սահմանակցութիւններէն մինչեւ ի Պարսկաստան և ի Կովկասեան նահանգս արեւմուտքէն արեւելք լայնցող տէրութիւն մը՝ ստոր իշխանութեան, հարստութեան և զօրութեան՝ հարկ էր որ ըլլար պատշաճելի բան մը, նոյն իսկ յետս հզօրացեալ Նափոլէոնի և ծովակալ Անգլիոյ, որ՝ նախանձաւորութեամբ Ռուսիոյ՝ եթէ ոչ միշտ դաշնակից գէթ յաճախ բարեկամ մնալ կը հետամտէր Թուրքիոյ։ Այս լայն, ամէնադիրք բարեխառն, բարեբեր և բարեբաստ միապետութեան մայր կեդրոնն եղած էր՝ 400ի մօտ տարիներէ հետէ՝ հինն Կ. Պոլիս, որ արդէն հնախօսական, պատմական, բիւզանդական, կրօնական, կառուցական, վաճառական և քաղաքական կարեւորութիւն մը բերած հասուցած էր յաջորդ հին կայսրութիւններէն Նոր և Հզօր տէրութեան Օսմանեան։ Պրուսա և Ադրիանուպոլիս՝ իբր աջ ու ձախ թեւեր այս լայնածաւալ մայրաքաղաքին (որ ինք իր մարմնական անմիջական կցորդներովը և արուարձաններով ու Վոսփորեան բնագեղ եզերքով կը կազմէր հրաշալի ամբողջութիւն մը) և Զմիւռնիա, Սելանիկ, Ֆիլիպէ, Սօֆիա, Ռուսճուք, Վառնա, Կարին, Վան, Սեբաստիա, Կեսարիա, Ուրֆա, Ակն, Տիգրանակերտ, Պաղտատ, Շամ, Հալէպ, Ատանա, Մարաշ Պէյրութ, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, կղզիներն են. իբրեւ գաւառ կցորդներ անոր՝ կ'առնէին և կու տային ամէնոյն բերք, բարիք, պէսպիսութիւն, գիտութիւն, լաւութիւն և յառութիւն, որ գրեթէ բովանդակապէս անխառն ալ մնացած էին արեւմտեան հաղորդակցութենէ, ու մեծ և բնական գիծերու մէջ միայն հաղորդ կ'ըլլային արեւելեանին (Պարսիկին, Հնդիկին, Ասորիին, Արաբին, Ռուսին)։

Ահա այս շրջագիծ գեղեցկախառնութիւններով համբուրեալ, ամփոփեալ, ամենակալ ու բարգաւաճեալ կեդրոն մայրաքաղաքին մէջ, որ պարունակելու էր այն ատեն իբր 350,000 իսլամ, 50,000 հրեայ և 100-120,000 յոյն, հետզհետէ չորեքդարեան գաղթականութեամբ և աճումով բռնած էր 100,000է աւելի Հայերու մը բազմութիւն՝ փոքր Ասիոյ ու Պարսկաստանի այլ և այլ քաղաքներէն ու գիւղերէն, նաեւ Ղրիմէն և երբեմն Ռուսիայէն գրաւելով գլխաւորապէս ներքին վաճառականութեամբ, սեղանաւորու-

---

"ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(18)

Ժ.

ԵՐԵՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՈՒԺԵՐ

Բայց եթէ այդ դպրոցները ցանկացած արդիւնքը չը տուեցին, և այդ օտար հիւրերը մեր աշխարհում երկար մնացին, — դա պէտք է վերաբերել այն դժբախտ հանգամանքներին, որոնց զոհ գնացին իմ հայրերը և որոնք ժամանակ չը տուին նրանց լիապէս ի կատար ածելու հայոց լուսաւորութեան գործը։ Իմ նախահայրը Մովսէսի նման, ստիպուեցաւ խոյս տալ ժողովրդի [illegible], և իր կեանքի վերջին օրերը թաղեց Սեպուհ լերան այրերի առանձնութեան մէջ։ Նրա որդի Վրթանէսի համար դու ինքդ ասացիր, թէ որպիսի բարբարոսութեամբ կամենում էին սպանել այդ վանքի տաճարի մէջ։ Իսկ նրա միւս որդի Արիստակէսը սպանուեցաւ Ծոփաց գաւառում Արքեղայոս իշխանից։ Արիստակէսը կուսակրօն մնաց, որդի չը թողեց, բայց նրա եղբօր Վրթանէսի երկու որդիներից մէկը, Գրիգորիսը, նահատակուեցաւ Վատնեան դաշտում, իսկ միւսը, Յուսիկը, սպանուեցաւ իր [illegible] Տիրան Թագաւորից։ Յուսիկի երկու որդիները, Պապ և Աթանագինէս, սպանուեցան մեր սենեակին կից դահլիճում։ Աթանագինէսի որդի Ներսէսը, իմ հայրը, այժմ աքսորուած է մի անմարդ կղզում... Տեսնո՞ւմ ես, Մեսրոպ, իմ պապերից և ոչ մէկը խաղաղ մահով չը վախճանուեցաւ։ Անոնք զոհ եղան մեր Թագաւորների, մեր նախարարների և վայրենի խուժանի վայրագութեանը։ Սուրը ժամանակ չը տուեց նրանց իրագործելու այն մեծ նպատակները, որ ունէին իրանց հայրենիքի համար։ Իրանց ամբողջ կեանքում պատերազմեցին նրանք վայրենի նախապաշարմունքների դէմ, և նոյն պատերազմի մէջ ընկան իրանք... Եւ այդ բոլորովին չէ վհատացնում ինձ։ Նրանց վախճանը պէտք է այդպէս լինէր, որպէս զի նրանց արիւնով ծլէին, աճէին և ծաղկէին այն սերմերը, որ ցանեցին հայրենի հողի վրայ...։

Մեսրոպը լռութեամբ լսում էր, իսկ Սամուէլի դէմքի վրայ նշմարւում էր մի անսովոր անհանգստութիւն։

Մեծ քահանայապետի վեհանձնեայ որդին այդ խօսքերով վերջացրեց իր տխուր պատմութիւնները.

— Եթէ մի օր Նախախնամութեան կամքը՝ իմ նախահարց նման՝ կը կոչէ ինձ Հայաստանի հայրապետական աթոռի վրայ, իմ առաջին հոգսը կը լինի՝ հայոց եկեղեցու ընթերցուածները մայրենի լեզուի վերածել և հայ ժողովրդի կրթութեան գործը ազգային բուն հիմունքների վրայ դնել...

— Իսկ իմ գործը կը լինի, — աւելացրեց Մեսրոպը, — վերստեղծել հայոց մոռացուած տառերը և ազատել մեր հասարակութիւնը՝ մեզ համար խորթ՝ յոյն, ասորի և պարսիկ դպրութիւնից։

Ո՞վ կարող էր մտածել, որ այդ գիշերուայ ջերմ վիճաբանութիւններից քսան և երեք տարի յետոյ, այդ երկու նշանաւոր տղամարդները կը կատարէին իրանց ուխտը և սկիզբ կը դնէին հայոց մեծ լուսաւորութեան ոսկեայ դարին...

Դուռը կամաց բացուեցաւ, սենեակում յայտնուեցան երկու աբեղաներ, որոնք, կանգնելով առաջինների առջեւ, ասացին միաձայն.

— Բոլորը լսեցինք։ Իսկ մենք պէտք է ապացուցանենք, որ յոյնը և ասորին այնքան վատ չեն, որքան դուք կարծում էք...

Երկուսն էլ վանքի միաբաններից էին. մէկն յոյն էր ազգով, միւսը՝ ասորի։ Առաջինը Եպիփան էր, երկրորդը՝ Շաղիտա։

ԺԱ.

ԽՈՐԹ ՄԱՅՐ

Միւս օրը Ողական ամրոցը գտնւում էր սաստկագոյն ուրախութեան մէջ։ Տուները սովորականից լաւ էին զարդարուած, պատուհանները վառւում էին գոյնզգոյն պչրանքներով և մինչեւ անգամ ներքինի Բագոսը հագել էր իր խայտաճամուկ պարեգօտը։

Ամրոցը սպասում էր մի յարգելի հիւրի — Սահակ Պարթեւին։

Սահակ Պարթեւը այդ տան մէջ օտար չէր։ Մամիկոնեանները նրա քեռիներն էին։ Նրա հայրը, Ներսէս Մեծը, Մամիկոնեանների փեսան էր։ Նրա մայրը, Սանդուխտ տիկինը, Սամուէլի հօրեղբօր՝ Վարդանի՝ դուստրն էր։ Դեռ ուսանողութեան ժամանակ Ներսէս Մեծը Կեսարիայում ապրում էր իր կնոջ՝ Սանդուխտի հետ, որից ծնուեցաւ Սահակը։ Երեք տարուց յետոյ նոյն քաղաքում վախճանուեցաւ Սանդուխտը, որի մարմինը հայրը, Վարդանը, բերեց Հայաստան և թաղեց Թիլ աւանի հայրապետական տան տոհմային գերեզմանատան մէջ։ Իր սիրելի ամուսնու կորցնելուց յետոյ, Ներսէս Մեծը երկար չը մնաց Կեսարիայում, այլ իր ուսումը կատարելագործելու նպատակով գնաց Կ. Պոլիս։ Այնտեղ ամուսնացաւ Ասպիոնէ անունով մի յոյն ազնուականի դստեր հետ։

Սամուէլը, վաղ-առաւօտեան վերադառնալով Աշտիշատի վանքից, անմիջապէս իր մօրը իմացում էր տալ Սահակի այցելութեան մասին։ Այդ լուրը թէեւ սկզբում խռովութիւն պատճառեց տիկնոջը, բայց ծածկելով իր տհաճութիւնը, հրամայեց, որ պատրաստութիւն տեսնեն։ Տիկինը համակրել չէր կարող հայրապետական տան բոլոր անդամներին, մանաւանդ Սահակին, որի բարձր ազնուական վեհութիւնը սաստիկ վրդովեցնում էր նրան։ Իսկ այսօր հայոց մեծ քահանայապետի որդին յայտնւում էր մի այնպիսի անպատեհ ժամանակ, երբ Մամիկոնեանների տան մէջ եփ էր գալիս մի գաղտնի հակազգային և հակաքրիստոնէական խմորում...

Դեռ մի քանի ժամ մնում էր մինչեւ ճաշը։

Տիկնոջ դահլիճը արդէն կարգի ու պատրաստ էր։ Պատուհանների և դարակների մետաքսեայ վարագոյրները վեր էին բարձրացած և նրանց միջից երեւում էին բոլոր թանգագին անօթները, որ դրուած էին միմեանց մօտ։ Ոսկին, արծաթը, պղինձը վառւում էր իր սքանչելի գեղեցկութեամբ։ Նրանց մէջ կային զանազան տեսակ գեղաքանդակ սկահներ, սափորներ, թասեր, բաժակներ, գաւաթներ, տարաներ և հայկական սեւ ու կարմիր կաւից շինուած նկարակերտ սափորներ։ Դրանք՝ իրանց անշարժ դրութեան մէջ՝ ծառայում էին աւելի իբրեւ զարդ, քան թէ սեղանի սպաս։

Ամբողջ դահլիճը բուրում էր վարդի անուշահոտութեամբ։ Բազմոցները, գորգերը, բարձերը՝ բոլորը ցօղուած էին վարդաջրով։ Լուսամուտների մէջ, մեծ ծաղկամաններով, դրուած էին անհամար թարմ փունջեր։

Տիկինը նստած էր իր սովորական փափուկ գահաւորակի վրայ և բաց լուսամուտից նայում էր դէպի իր առջեւը բացուող լայնածաւալ հովտաստանը։ Այստեղից երեւում էր, ծառերի խտութեան մէջ թաղնուած, ճանապարհի մի մասը, որ բերում էր Աշտիշատի վանքից դէպի ամրոցը։ Տիկնոջ մտայոյզ աչքերը յառած էին այդ ճանապարհի վրայ։ Նա խորին վրդովմունքով սպասում էր Սահակի գալստեանը, որ պիտի անցնէր այն տեղով։ Նա երազում էր և այն երջանիկ օրը, երբ այդ ճանապարհով կը յայտնուէր սիրելի ամուսինը, իր հետ բերելով նոր բախտ և մեծութիւն...

Նրա մօտ նստած էր մի այլ կին, աւելի մանկահասակ, աւելի նազելի։ Անմեղութիւնը և հեզութիւնը կաթում էր այդ սիրուն կնոջ վարդագոյն շրթունքներից։ Նրա խոշոր, սեւորակ աչքերի մէջ այնքան քաղցրութիւն կար, որ, կարծես, բարութեան ծով լինէին։ Ճակատի վրայ փայլում էր Պարսից արքայական նշանը — մի կիսա-արեւի ոսկեայ ճաճանչներով։ Եւ իրաւ, նա Պարսից արքայական տանից՝ հզօր Շապուհի քոյր Որմիզդուխտն էր։

Դա Վահան Մամիկոնեանի երկրորդ կինն էր, իսկ Սամուէլի՝ խորթ մայրը։

Այդ գեղեցիկ կինը գերեց Սամուէլի հօր սիրտը, այդ գեղեցիկ կինը կապեց Սամուէլի հօրը թէ պարսից արքունիքի և թէ պարսից կրօնի հետ և, վերջապէս, այդ գեղեցիկ կնոջ միջոցով Շապուհը ստացաւ Մամիկոնեան նախարարներից մի հաւատուրաց գործակից...

(Շարունակելի)

թեամբ, ոսկերչութեամբ, արհեստաւորութեամբ և այլազան մանր ու մեծ առեւտուրներով, որոնց միջամտելու չէր ըլլար ուրիշ Թուրք տարր և չէր կրնար ալ ըլլալ այն ատեն, որոնց միջամտելու ըլլալու չափ գիտութիւն չունէր Յոյնը և որոնց մէկ քանիին միայն միջամտելու կ՚ըլլար Հրեայն՝ միա՛յն ընտել իր եկեղեցականութեամբն և խարդախ ու շահասիրութեամբը (1)։

Մինչեւ 1800՝ Հայը մայրաքաղաքին ու անոր հետեւորդ քաղաքներուն մէջ չունած էր դիրք նախանձելի, որուն առաջին ու վերջին փառքն ալ եղած էր իր փառաւոր հաւատարմութիւնն և ժիրաժիր դիւրաթեք գործունէութիւնը։ Շնորհիւ այս դիրքին՝ ձեռք բերած էր նախատակ մը պատրիարքական ու միւթեվելլիական ներքին ինքնավարութիւն և եկեղեցական, նա՛ պատուեալ արքունի իշխանութենէն առնմայն լիազօր հրամանաւորութեամբ, սա՛ պատուեալ Բ. Դուռնէն ու ազգէն Ամիրայ, Չէլէպի, Հօճայ, Էֆէնտի, Աղայ ևն. բարձր տիտղոսներով, որոնց վրայ դրած ենք աւելի մանրամասն մեր «Հին օրեր ու այդ օրերուն Հայ մեծատուններ» աշխատութեան մէջ (տպեալ ի Վիեննա 1901)։

Այսպէս կենդրոնացեալ, բնակցեալ հայախումբ մը ներքին կեանքը՝ տեւած էր ցայնժամ նահապետական, հայրական ու քրիստոնէական խառնուած հիւսուածով մը։ Նահապետականն ու հայրականը կ՚առնէին գլխաւորապէս իրենց ներքին սնունդը՝ ցայնժամ թերափօրէն առանին պահպանուած մատենագրութիւններէ (Ս. Գիրքէ, պատմական բարոյական ու աստուածաբանական հատորներէ ու քարոզներէ), որ մեծաքանքով կը կարդացուէին զարգացեալ բաւած տանուտէրներէ և գիտնական յարգարժան պատուելիներէ, ու կ՚օրինակուէին հասարակ ժողովուրդէն ու երիտասարդութենէն իբրեւ կենսական ախորժի և հանգիստելի կեանքին։ Էջմիածին, Երուսաղէմ, Զմիւռնիա, Կ. Պոլիս, Ամստերտամ և Մխիթարեանց վանքերը կը յանձնէին գրապառով բարոյական ու մատենագրական այս պէտքը, և Ոսկանի ու Մխիթարի Աստուածաշունչերը, ինչպէս Աբգար Եւդոկիացիէն ցայնօր տպուած Սաղմոսները, Յիսուս որդիները, Ջամբռները, Քարոզգիրք, Դարապատում, Զամչեան Պատմութիւն և Մեկնութիւններ անթիւ անհամար՝ իրենց հետեւակ հետեւորդներով՝ կը գտնուէին իւր այն ամէն տուներն, ուր կարդացող մը, գիտնական մը կար։ Իսկ քրիստոնէական ոգին կ՚առնէր իր խունկ սնունդը՝ տօնական նուիրակութիւններէ, որ ամ ընդ մէջ կ՚այցէին Կ. Պոլիս՝ մանաւանդ Էջմիածինէն ու Երուսաղէմէն, մերթ նաեւ երկրորդական վանքերէ, ապա՝ տեղական եկեղեցիներու մէջ քարոզող եպիսկոպոսներէ, վարդապետներէ կրօնական փառահեղ հանդէսներէ, գրքատուններէ ու աստուածաբան պատուելիներէ։

(Շար.) Ց. Գ. ՄՐՄՐԵԱՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Պ. ՇԱՀՐԻԿԵԱՆԻ

ԳՈՒՋԿՈՒՆՃՈՒՔ

(Շար. Երէկի թիւէն)

Բնական և տրամաբանական հետեւողութեամբ պիտի ընդունինք և համոզուինք, որ մենք ես կեանքի նոյն բնական օրէնքին ենք ենթարկուած։

Օսմանեան Կայսրութեան բոլոր քաղաքացի անհատներն ու ժողովուրդները, ազգերը ճակատագրօրէն ներկայացնում են մի ամբողջութիւն։

Անհրաժեշտ չէ պրպտել Պատմութիւնը թէ ինչպէս և ինչո՞ւ եկել են բազմազան ազգերը այս երկրում իրանց բաղդը որոնելու։ Այդ պրպտումը դուցէ մեզ կը տանէր մթութեան մէջ թաղուելու։

Մի բան միայն պարզ է, որ անհատական ու ցեղային կեանքը՝ ենթարկուած դարերի ձեւաչրջման, զարգանում է շրջապատի տիրող պայմանների ազդեցութեան տակ։

Թուրք, Յոյն, Հայ, Բուլղար, Հրեայ և այլ բոլոր ցեղերն ու ազգերը՝ որոնք ապրում են Օսմանեան Կայսրութեան մէջ, կազմում են անհատականութիւնը այս Կայսրութեան, որի զարգացումը պայմանաւորւում է այդ անհատականութիւնների զարգացմամբ, ինչպէս և փոխադարձաբար, մեզնից ամէն մէկի, Թուրքի, Յոյնի, Հայի, Բուլղարի ևն.ի գոյութեան ապահովութիւնը պայմանաւորուած է ամբողջ Կայսրութեան կեանքի զարգացմամբ։

Այնպէս, ինչպէս 2ը չի կարող լինել առանց երկու առանձին և որոշ մի մի միութիւնների, կամ 4 ամբողջը առանց չորս միութիւնների, նոյնպէս և ընդհանուր Օսմանեան ամբողջութիւնը չի կարող լինել և պահպանուել առանց նոյն ամբողջութիւնը կազմող միութիւնների, ազգերի ուրոյն գոյութեամբը։

Ապա ուրեմն, պարզ է որ մեզանից ամէն մէկի անհատական և հաւաքական, կամ մասնաւոր և ընդհանուր շահը պայմանաւորուած է միւսի շահով։

Այդ շահի բովանդակութիւնն էր փշրել, անհետացնել մեզանից ամէն մէկի, և հետեւաբար ամբողջ Կայսրութեան կեանքի զարգացման արգելքները։

Այսօր կարող ենք միմեանց ողջունել որ փշրուած են այդ արգելքները։ Այժմ նոյն շահը պահանջում է վերածնուող, վերանորոգուող Օսմանեան Կայսրութեան մէջ մեր ուժերը լարել, համերաշխութեամբ, համագործակցութեամբ, եղբայրակցութեամբ տանել կեանքի կռիւը՝ այսինքն ջնելու, վերանորոգելու, յառաջադիմելու, բարգաւաճելու երջանկութեան գործը և յաղթանակը։

Մէջերնիս բաժանելու ժառանգութիւն այնինչ չունինք և չենք կարող ունենալ։ Այդ կարգի վէճեր ու հարցեր գոյութիւն կարող են ունենալ միայն նրանց համար՝ որոնք ո՛չ իրանց խելական շահն են ըմբռնում և ո՛չ իրանց ուժերի, աշխատանքի հաւատքն ունին։

Իրենց շահի գիտակցութիւնից, աշխատանքի ընդունակութիւնից ու հաւատքից զուրկ եղողների վէճերը մնանկութեան, դատարկութեան միայն կարող են առաջնորդել։

Կեանքի, գոյութեան կռիւը ստեղծագործութեամբ միայն կարելի է տանել։ Անհատը, ինչպէս և ժողովուրդները օժտուած են ստեղծագործութեան յատկութիւնով։

Ստեղծագործութեան աշխատութիւնը հէնց ինքը քաղաքակրթութիւնն իսկ է։

Առանց այս համագործակցութեան, առանց ստեղծագործ աշխատակցութեան չը կայ քաղաքակրթութիւն, չը կայ յառաջադիմութիւն, չը կայ կեանք, չը կայ ինքնուրոյնութիւն։

Մեզանից դարեր առաջ Յունաստանը օրրանն է եղել քաղաքակրթութեան ու ստեղծագործութեան։ Ժամանակակից եւրոպական քաղաքակրթութեան ուսուցիչը եղել է Ելլադայի հանճարը, ստեղծագործութիւնը։

Յոյն ժողովուրդը հպարտութեամբ կապուած է անշուշտ այդ ստեղծագործական անցեալի փառքի ու հանճարի հետ, և պիտի ապացուցանի որ ինք էլ նոյն ուղիին երկրպագուն ու աշխատաւորն է։ Դրանում պիտի կայանայ ազգային խաչը, որովհետեւ, ինչպէս այլ բազմաթիւ գաղափարներ, ազգային գաղափարն էլ ստացել է իւր ձեւափոխութիւնը։ Եթէ հին Յունաստանը ընդունում էր ազատ և ո՛չ ազատ դասակարգը, եթէ հաշւում էր անազատի աշխատանքով ազատի վայելքը, ժամանակակից Յոյնը, դուք չէք կարող հաշուել դրան, մեր ստեղծագործութիւնն է այդ բարձր քաղաքակրթութիւնը, որը նուիրում ենք ընդհանուր մարդկութեան համար, որովհետեւ այլ եւս ո՛չ մի ժողովուրդ իւր ազգայնական աշխատանքը, ստեղծագործութիւնը չի կարող զոհել իրանց փոքրամասնութիւնների, մի քանիների տիրապետութեան, իշխողների փառքի համար։

Ժամանակակից ժողովուրդները առ հասարակ և Օսմանեան Կայսրութեան մէջ ապրող ազգերը ի մասնաւորի հետեւելով հանդերձ Հին Յունաստանի ստեղծագործութեանը, չենք կարող և չպիտի կրկնենք պատմական այն խոշոր սխալը, ոճիրը՝ որ գործում էր ազգերի մէջ նախապատուութեան, առաջնութեան մրցումով։ Նախապատուութեան, տիրելու մրցումով ընկան Հռովմայեցիք, Մակեդոնացիք, Փիւնիկեցիք, Արաբները, Բաբելոնացիք, ևն.։

Մրցումը անհրաժեշտ է, և պիտի լինի ո՛չ թէ մին միւսին նախապատուութեան համար, այլ ստեղծագործութեան, աշխատութեան մէջ։

Մենք պիտի մրցենք միայն նրանում թէ ո՛վ մեզանից աւելի կ՚ստեղծագործի ընդհանուրի բարօրութեան համար։

Ինչպէս անհատները, նոյնպէս և ազգերը իրանց ինքնուրոյն ընդունակութիւնները ունին։ Մեզանից ամէն մինը ըստ իւր ընդունակութիւնների զարգանալով, ստեղծագործելով պիտի զարգանայ, պիտի առաջանայ իւր ինքնուրոյնութեամբը և պիտի ծառայէ ընդհանուրի, ամբողջ Կայսրութեան քաղաքակրթութեանը ու փառքին։

Մենք հպարտ ենք ու հպարտ պիտի լինենք որ պատկանում ենք այս Կայսրութեան, որ մերն է, մեր ստեղծագործութիւնն է այդ բարձր քաղաքակրթութիւնը, որը նուիրում ենք ընդհանուր մարդկութեան համար։

(Շարունակելի)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Թանինի խմբագիրներէն մէկը Թուրք-Պուլկար խնդրոյն վրայ տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ, որ սա յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Պուլկարիոյ իշխանապետութիւնը, ընդունելով որ երկաթուղիին տէրը Օսմ. Տէրութիւնն է, կ՚ուզէ որ անոր շահագործումը Ընկերութենէն առնելով իրեն տրուի՝ այսինքն թէ կ՚ըսէ որ վարձակալը, որ հիմա Ընկերութիւնն է, ասկէ վերջը Պուլկարիոյ իշխանապետութիւնը ըլլայ։»

Խմբագիրը հարցուց թէ Օսմ. Տէրութիւնը կարելի՞ է որ թոյլատրէ։ Նախարարը պատասխանեց թէ անշուշտ այդ տեսակ կարեւոր պահանջումի մը համար առանց քննութեան և խորհրդակցութեան պատասխան մը չի կրնար տրուիլ։ Թղթակիցը հարցուց թէ ի՛նչ արդիւնք ունեցաւ Ռուսիոյ առաջարկութիւնը՝ Պերլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող տէրութեանց միջոցաւ խնդիրը կարգադրելու համար։ Նախարարը պատասխանեց թէ այդ մասին դեռ որոշում մը տրուած չէ։

— Սոֆիայէն առջի գիշեր առնուած հեռագիր մը կ՚ըսէ.— «Նախարարապետը և ներքին ու արտաքին գործոց նախարարները Ռուսճուք գացին։ Հաւանական կը նկատուի որ աս իրիկուն Թրընովայի մէջ տեսակցին իշխանին հետ։ Այդ տեսակցութենէն ետքը տրուելիք որոշման կը սպասուի անձկանօք։ Կ՚ըսուի թէ նախարարները պիտի հարկադրուին հրաժարիլ։»

— Ռումէլիի երկաթուղիներուն Ընկերութիւնը, վաղը, բողոքագիր մը տալով պուլկար կառավարութեան, պիտի յայտարարէ թէ մինչեւ երեք օր եթէ գիծը չվերադարձուի, օրական 15,000 ֆր. վնասի հատուցում պիտի պահանջէ։

— Ֆիլիպէէն կը հեռագրեն Նէնի Կագէդաի.— «Պուլկարիա, հաւատցնել տալու համար թէ երկաթուղիի խնդրոյն մէջ իր հետեւած ընթացքը պարտաւորիչ է, ամէն կողմ միլիցիներ դումարել կուտայ և ժողովուրդը կը գրգռէ, որպէս զի երկաթուղիի գիծերը պուլկարական վարչութեան տակ մնան։ Նաեւ վաճառականներու ստորագրութեամբ հեռագիրներ ղրկելով կը փափաքի որ հանրային կարծիքը իր ընթացքին համամիտ ըլլայ։»

— Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Պուլկարիա ուս-գինուորականներու միջոցաւ գրաւել տուած երկաթուղիի գիծերուն վրայ նորանոր կարգադրութիւններ ըրած է, խնդիրը իբրեւ կատարուած իրողութիւն մը ցոյց տալու համար։ Սոֆիայի գերման ընդհանուր հիւպատոսը դիմում ըրաւ պուլկար կառավարութեան երկաթուղիի գիծը վերադարձնելու համար, սակայն պուլկար կառավարութիւնը պատասխանեց թէ հանրային կարծիքին պիտի չկրնայ դիմադրել և եթէ բռնութիւն ի գործ դրուի, ժողովուրդը կրնայ վնասել նոյն գիծերէն անցնելիք կառախումբերուն։ Նախարարապետը կ՚ըսէ թէ երկաթուղիի խնդիրը բնաւ պիտի չվնասէ Օսմ. Տէրութեան և սակայն այդ մասին աւելի բացորոշ կերպով չի խօսիր։ Քաղաքական մէկ քանի շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Պուլկարիոյ այդ ընթացքը արդիւնք է Աւստրիայէն տեսած թոյլատու ընթացքին։

— Զանազան շրջանակներու մէջ զրոյց կայ թէ Պուլկարիա առաջիկայ կերպով յայտարարեր է Անգլիոյ կառավարութեան թէ անկախութիւն հռչակելու մտադրութիւն չունի։

— Վառնայէն կը հեռագրեն Նէնի Կագէդաի թէ անցեալ օր այդ քաղաքին և Պուլկարիոյ միւս քաղաքներուն մէջ պաշտօնական թուղթեր փակցուեր են՝ ծանուցանելով թէ Պուլկարիոյ անկախութիւն հռչակելու ժամանակը հասած է, թէ հակառակ պարագային Օսմանցիները, Պերլինի դաշնագրութեանց տրամադրութիւններուն յենլով, պիտի ուզեն Արեւելեան Ռումէլին ետ առնել, և թէ պէտք է որ Պուլկարները գործնական կերպով հաստատեն թէ կարող են անկախ Պետութիւն մը կազմելու։

— Սելանիկէն սեպտ. 30 (Ն. Տ.) թուականով հեռաձայնով կը հեռագրեն Բէշտէր Լոյտի.— «Պ. Կէշովի միջադէպը և երկաթուղիներուն գրաւման խնդիրը չեն խանգարած Երիտասարդ-Թուրքերու և Պուլկարներու յարաբերութիւնները։ Ընդհակառակը նորէն մտերմութիւն կայ որ 2500 Պուլկարներ Սելանիկ այցելեն։ Սահմանադրական գրագիրներու միջեւ բարեկամական յարաբերութիւնները կը շարունակուին։ Նոյն իսկ հաւանական է որ Բաղըքի գալստեան մօտերս այցելութիւն տայ Սամոքովի քաղաքին բնակիչներուն։»

— Օսմ. կառավարութեան պաշտօնաթերթը՝ Թագվիմի Վագայի հետեւեալ հեռագիրը հրատարակած է. «Բոլորովին անհիմն են Միլլեթ լրագրին 75 և Հուգուգը Ումումիէ լրագրին 17 թիւ թերթերուն մէջ հրատարակուած այն զրոյցները թէ Ռումէլիի երկաթուղիին վարչութեան խնդրոյն Արեւելեան Ռումէլիի տեղական պաշտօնեաներուն յանձնելու մասին, ասկէ առաջ, պայմանադրութիւն մը կնքուած ըլլայ Վեհ. Սուլթանին և Պուլկարիոյ միջեւ։»

— Պուլկար կառավարութիւնը, պատասխանելով Աւստրիոյ ու Գերմանիոյ խիստ ծանուցագիրներուն, յայտարարեց թէ երկաթուղիի Ընկերութեան շահերուն չվնասելու պայմանով տուած որոշումը պիտի չկրնայ ետ առնել։

— Կ՚ըսուի թէ պուլկար կառավարութեան և Ընկերութեան միջեւ բանակցութիւնները եթէ չյաջողին, խնդիրը իրաւարարութեան պիտի ենթարկուի։

— Մէկ քանի ռուսական մարտանաւեր ժամանած են Վառնայի առջեւ, ինչ որ առնչութիւն մը ունենալ կը կարծուի ներկայ խնդիրներուն հետ։

— Սոֆիայի օսմ. գոմիսէրութիւնը ծանոյց ձեռնհաս պաշտօնարանին թէ ստոյգ աղբիւրէ իմացած է որ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի ազդու յորդորներուն և զեկոյցներուն վրայ պուլկար նախարարներուն մեծամասնութիւնը հակամէտ է մասամբ ընդունելու Օսմ. Տէրութեան պահանջումները։

— Բ. Դուռը Սոֆիայի օսմ. գոմիսէրութենէն տեղեկութիւն ուզեց Պուլկարիոյ մէջ կարգ մը քոմիտէներու ձեռնարկներուն նկատմամբ։

— Ներքին գործոց նախարարութիւնը գրեց Գոսովայի կուսակալութեան՝ դիւրութիւններ ընծայել Պուլկարիայէն օսմ. երկիրները վերադառնալիք Պուլկարներուն։

— Մեծ տէրութիւնները Սոֆիայի իրենց ներկայացուցիչներուն հրամայեցին քննութիւն կատարել՝ հաստատելու համար թէ ստոյգ է այն լուրը որուն համաձայն Մակեդոնիայի պուլկարական քոմիտէները նախորդ պետերէն և Պուլկարիոյ պահեստի զօրավարներէն Մարկովով և Ջոնչեւ քաղաքներու և գիւղերու մէջ փոքր քոմիտէներ կը կազմեն՝ անկախութիւն հռչակելու գաղափարը տարածելու նպատակով։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՀՌՉԱԿԷ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ

Կիրակի օրուան իրիկուան թուականով Աժանս Նասիոնալ հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Բերլինէն.

«Թան լրագրին Սոֆիայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ հոկտ. 5ի (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրը (երէկ) Պուլկարիա իր անկախութիւնը պիտի հռչակէ։

«Ֆերտինանտ իշխանը ինքզինքը անկախ վեհապետ պիտի հռչակէ և «Պուլկարներու Ցար» տիտղոսը պիտի առնու։ Ռումէլի ալ անկախութեան մէջ պիտի ըլլայ։

«Թանի թղթակիցը կը յաւել թէ Թուրքիա պիտի չընդունի այս փոփոխութիւնը՝ իբրեւ հակառակ Պերլինի դաշնագրութեան, որով Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ պատերազմը կրնայ շատ հաւանական նկատուիլ։»

— Այս լուրը խռովում առաջ բերաւ Սակարանի շրջանակներուն մէջ։ Սակարանը թէեւ երէկ գոց էր Հրեաներու տօնին առթիւ, սակայն, Բերայի մէջ առաւօտուն Օսմ. Միացեալը 60 փարայի չափ անկում մը կրեց։

ԻԶՄԻՐԻ ՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԸ

Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութենէն պաշտօնեայ մը ղրկել Իզմիր՝ նաւային արկածին և Ընկերութեան շոգենաւերուն բարւոքման մասին քննութիւններ կատարելու։

— Արկածին հետեւեալ առաւօտուն՝ այնքան հետաքրքիր, արկածեալներուն ընտանիքները պարունակող 40-50 մակոյկներ ընկղմած շոգենաւին տեղը կը գտնուէին, դիակները հետզհետէ հանուելու միջոցին ընդհանուր կացութիւնը աննկարագրելի էր, իւրաքանչիւր դիակ ճանչցուելուն ողբերգական ճիչեր օդը կը թնդացնէին։ Արկածին առեն Բրամիր զրահաւորին զինուորական լուսարձակը ուղղած էր նոյն վայրը, ինչ որ մեծապէս դիւրացուց ազատման գործը։

— Յառաջ եկած խիստ դառն տպաւորութեան տակ էր որ մէկ քանի Յոյներու առաջնորդութեամբ ամբոխը խիզախ լաթերով պաշարեց Ընկերութեան նաւամատոյցը, բոլոր չէնքերով՝ թէ՛ Իզմիրի և թէ Գարշը Եաքայի մէջ։ Այդ գործողութիւնը այնքան շուտ կատարուեցաւ որ ոստիկանութիւնը ժամանակ չունեցաւ արգիլելու։ Ժողովուրդը նաեւ արգիլեց քաղաքապետական ջրհանները, որոնք հրդեհը մարելու եկած էին։ Իմացուեցաւ որ Գարանթինայի, Բարանթինայի, Կէօզթէբէի, Քէօբրիի և Բօզտոանլիի նաւամատոյցները ու Ընկերութեան շոգենաւերն ալ պիտի այրուէին, շոգենաւերը օսմ. մարտանաւերուն պաշտպանութեանը տակ դրուեցան և նաւամատոյցներն ալ զինուորներու։

— Սուզակները յայտարարեր են թէ ծովին յատակը մնացած դիակներուն հանումը անկարելի է, վասն զի տարաբախտ զոհերը իրենց ենթարկուած արհաւիրքին հետեւանքով խորշերու փաթթուած և անոգին զանգուած մը կազմած են. ասոնք դուրս հանելու համար կարելի չէ եղած իրարմէ բաժնել։ Այդ պատճառով Տարտանէլէն ազատարար նաւակ մը ուղղուած է, որ նախ ընկղմած շոգենաւը և յետոյ անոր մէջ խեղդուածները պիտի ազատէ։

— Քեսենտիրէ և Բիճիճ շոգենաւերուն միջոցաւ ազատուածներէն զատ, ուղեւորներուն ամէնքն ալ խեղդուած են։ Յունաց հիւանդանոցը փոխադրուած խեղդուածներն են՝ Աթէնքի Պանքային Իզմիրի ճիւղին պաշտօնեաներէն Բենատորոս Սիմոնիտի (ամուսնացեալ ու երկու զաւակի տէր. կինն ալ Սգամալուի մէջ էր, սակայն ազատուած է), վաճառական Պ. Մէրտոտի ընկերը՝ Բառմտար, վաճառական Միխալ Մէլապրինոս (Գարշը Եաքա կ՚երթար այցելութիւն տալու այն աղջկան որուն հետ անցեալ կիրակի նշանուած էր), լուսանկարիչ Նիքոլա Աթանասիատի, Մանիսացի Վասիլ Գասապօղլը, Ճէզմէի վաճառատան պաշտօնեաներէն Քսենոփոն Գրիգորիատի (ամուսնացեալ և եօթը զաւկի տէր), նպարավաճառ Բազիլիտիոտուլօ, շոգենաւի տոմսակավաճառ Քոնթի, Ֆէթնէրի Մանոլ Բէրրինոնի, Լամբրոպուլօ, Ալայալէյ բնակող Եանի Վասիլաքի, Գարշը Եաքայի կայարանի նախորդ պաշտօնեայ Պրաձիոզի, կարպետի վաճառական Յովհաննէս Ունճեան, Իրլիքճեան վաճառատան պաշտօնեաներէն Կարապետեան, Դերձակ Յօնեան, վերմակագործ Ստեփան Սամուէլեան։ Սաքըզլը Եանի անուն մարդու մը կեանքը միայն կարելի եղած է ազատել հիւանդանոցին մէջ։

Աւստրիոյ հիւանդանոցը փոխադրուածներն են՝ Խըլալիչլէրի վարժարանին Ֆէրախաճէն բնակող Տալյաս, Այտինոսիի և Էֆթիմիի խանութներուն շինութեան յանձնառու ճարտարապետ Պէյզայա, սափրիչ Նանսիօ, դերձակ Տիմիդրիատիի աշխատանոցին մէջ կերպաս կարող Մանոնի և երեք դիակներ որոնք ճանչցուած չեն. ասոնց մէկին գլուխը ու ոտքը մարմինէն անջատուած են։

Իսլամ աղքատներու հիւանդանոցը փոխադրուածներն են՝ Բուչակը Հէյվաճըզատէ Իսմէթ էֆ.ի աղջիկը ու քոյրը, ընկղմած Սգամալու շոգենաւին մեքենավարը՝ Սալիհ և ուրիշ մարդ մը, որուն ո՛վ ըլլալը յայտնի չէ։

— Հինգշաբթի օրը արկածի վայրէն հանուած խեղդուածներն են՝ Սիվրիհիսարլեան հաւաքիչ Սիրգօ, Նազարէթ Զամպաքճեան, Սուճեան, կայսերական ընկերութեան մը պաշտօնեաներէն Գառնիկ Հալէպլեան, Իրլիքճեան վաճառատան պաշտօնեաներէն Բարունակ Ալթունեան, Միլլէթ վաճառատան գրագիրներէն Մանոլ Բաքարիտիսի, հիւան Արիսթօ, դաշնակի ուսուցիչ գերմանացի Հէրման Ռույչէր, հայ կին մը որ ճանչցուած չէ. նաեւ երեք այրեր որոնց ով ըլլալը յայտնի չէ։ Ասոնց մէկին մատը գտնուած նշանախօսութեան մատանիին վրայ K և M սկզբնատառերը կան։ Ընկղմածներուն մէջ կան նաեւ Ֆրանսերէն լրագիրներու նախորդ գրաշարներէն Քրպրըզլը Սամի պէյ և Գարշը Եաքայի Մէհմէտ։

— Քեսենտիրէի նաւապետը՝ Մուհարրէմ էֆ. իր տուած տեղեկագրին մէջ կ՚ըսէ թէ ինք սուլել տուեր է և մեքենան ետ դարձուցեր է, սակայն Սգամալու առանց կարեւորութիւն տալու, շարունակեր է իր վրան գալ. իսկոյն երկու երկամ նաւակ տուեր է։ Մուհարրէմ էֆ. կը յարէ թէ Սգամալու այդ միջոցին բան մը չէ ըրեր ինքզինքը վտանգէ ենթարկելով, և յանկարծ մեքենան ետ դարձուցեր է, մինչդեռ պէտք էր շոգենաւը դէպ ի առաջ տանիլ, դէպ բոլորովին աջ կողմը դարձնել և Քեսենտիրէի դաշտանակաւ դիրք մը բռնել. այդ կերպով կարելի էր ազատիլ։ Նաւապետը կ՚եզրակացնէ թէ աղէտին պատճառ եղած է Սգամալուի մէջ նաւապետ չգտնուիլը և նաւաղի մը ձեռքը թողուած ըլլալը։

— Սգամալուի վարող ղեկավար Րէճէբ ալ կ՚ըսէ թէ Քեսենտիրէն տեսնելուն չէ կարծեր որ նաւահանգիստ պիտի մտնէ, վասն զի ժամանակը ուշ էր և «բրաքիքա» պիտի չկրնար առնել, ենթադրեր է որ եթէ փոքր շոգենաւ մըն է, քովէն պիտի անցնի, և եթէ խոշոր՝ նաւահանգիստէն դուրս պիտի մնար։ Վերջապէս Րէճէբ ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը թողու Քեսենտիրէի նաւապետին վրայ։

— Սգամալուի պատկանած Ընկերութեան մենաշնորհին պայմանաժամը մօտերս կ՚աւարտի։ Կարծիքներ կան թէ այդ պայմանաժամը առանց նկատողութեան ունենալու, մենաշնորհը պէտք է ուրիշին տալ յարմար պայմաններով և առողջ ու ապահով շոգենաւերով հասարակաց մը ընել ծովեզերեայ բնակիչներուն։

— Իզմիրէն առջի օրուան թուականով հեռագիր մը հետեւեալը կը ծանուցանէ.— «Դիակները ծովէն հանելու միջոցին, անոնց թաղումը կը ձեռնարկուի, ընդհանուր սուգի մը մէջ։ Սուգին տաժանելի տպաւորութիւնը աւելցնող պարագան այն է թէ ամէն բան անհատական նախաձեռնութեան թողուած ըլլալու երեւոյթը ունի։ Ո՛չ կուսակալը և ո՛չ ալ անոր ներկայացուցիչները երեւցած են քաղաքին մէջ։ Թաղապետութիւնն իսկ համակրութեան նշան մը ցոյց չտուաւ զոհերուն հանդէպ. այցելութիւն մը չըրաւ հիւանդանոցներուն, ուր կը գտնուէին արկածեալները։ Այս վիճակը դառն տպաւորութիւն մը գործած է հանրային կարծիքին վրայ։ Հիւպատոսները կառավարական պաշտօնատունին մէջ գումարուեցան և քննեցին շոգենաւային Ընկերութեան պահանջուելիք դրամական հատուցման խնդիրը։»

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Իզմիրէն առջի օրուան թուականով հեռագիր մը կ՚ըսէ.— Կացութիւնը վրդովիչ հանգամանք մը կը ստանայ։ Գործադուլ ըրած բազմաթիւ անձեր գացին Այտընի երկաթուղիին կայարանը, ձեռք անցընելու իրենց պետերէն գլխաւորները, որոնք հոն ապաստանած էին. զինուորները հարկադրուեցան միջամտել։ Գործադուլ ընողներէն մէկը զէնք պարպեց զինուորներու հրամանատարին վրայ։ Զինուորները սուիններով յարձակեցան։ Ցուցարարներուն մէջ չգտնուողներէն մէկը վիրաւորուեցաւ։ Գործադուլ ընողները դրդռուած կ՚երեւան. յայտարարեցին թէ մտադիր են այրել Ընկերութեան գլխաւոր կայարանները և մթերանոցները։ Էնվէր պէյ և Օսմ. Խորհրդէն անդամներէն ոմանք Այտընի գացին և հոն երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան Ընկերութեան տնօրէնին հետ։ Գործադուլին չմասնակցող պաշտօնեաները չեն համարձակիր կայարաններէն դրասենեակներէն դուրս ելլել, վասն զի կը վախնան թէ գործադուլ ընողները մի՛ գուցէ զիրենք սպաննեն։ Կ՚ըսուի թէ Ընկերութեան վարչական Խորհուրդը արտասովոր գումարում մը պիտի ունենայ Պ. Պլանի նախագահութեամբ, որ Միտիլլիէն ժամանեց։ Ընկերվարական Էրկադ լրագրին աշխատակիցներէն Պ. Քոնֆամանի հիմա ուրիշ պարագլուխներու հետ բանտարկուած է Ընկերութեան գրասենեակներուն մէջ։ Այնպէս կը նկատուի թէ բազմաթիւ զինուորներու ուղեկցութեան հարկ կայ՝ զանոնք պետական բանտը տանելու համար։ Գործադուլ ընողները ի մէջ այլոց կը պահանջեն պաշտօնանկութիւնը Պ. Պէրֆիլտի և ուրիշ ճիւղերու պետերուն։ Անգլ. հիւպատոսը, որ գործադուլ ընողներուն մօտ գացած էր, նախատուեր է անոնց կողմէ։ Զրոյց կայ թէ այն սպան որ իր զինուորներուն հրաման տուած էր յարձակելու, ձերբակալուեր է։ Հիմա երկաթուղիի փոխադրութիւնները բոլորովին դադրած են։ Բազմաքանակ թուզ և չամիչ կը փտին նաւահանգիստի ներսերը։ Խիստ մեծ նիւթական վնասներ կը գուշակուին։ Ընկերութեան տնօրէնը, ամէն կողմ ցրուած պաշտօնական ծանուցումի մը մէջ, կը ծանուցանէ թէ առեւտրական ապրանքներու փոխադրութեան նպատակով մէկ քանի կառախումբեր բանեցնելու մասին ձեռք առնուած բազմաթիւ միջոցներու հակառակ, գործադուլ ընողները արգելք եղած են ամէն տեսակ շարժումի։ Նոյն իսկ ուղեւորներու միջոցաւ չոր պաշտօնեաներու փոխադրութեամբը կ՚ընդդիմանան։ Իրաց կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքը մեղմացնող որ և է տեղեկութիւն առնուած չէ։

— Իզմիրի կառավարական պաշտօնատանը մէջ գումարուող հիւպատոսները զբաղեցան Այտընի երկաթուղիին գործադուլի խնդրովը։ Ի մէջ այլոց որոշուեցաւ վտարել գործադուլ ընողներէն ու պարագլուխներէն անոնք որ օտարահպատակ են։

— Բ. Դուռը Այտընի կուսակալութենէն տեղեկութիւն ուզեց Իզմիրի առջեւ գտնուող Մեճիտիէ յածանաւակին հրամանատարին մէկ հեռագրին վրայ, որով կ՚ըսէր թէ Այտընի կուսակալը գրած է իրեն ցամաք զինուոր հանել երբ պէտք ըլլայ՝ անդորրութիւնը պահպանելու համար։

— Գործադուլ ընողներու ցոյցին առթիւ Իտալացի երիտասարդ մը, երբ ճամբան կ՚երթար, դիպուածով վիրաւորուեր է գնդակով, երկու Յոյն ալ վիրաւորուեր են։ Ոստիկան-զինուոր մըն ալ ձեռքէն վիրաւորուեր է Յոյներու կողմէ արձակուած ռէվոլվէրի մը գնդակէն։

— Պուռնովայի վաշտը Իզմիր պիտի տարուի։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիրակի գիշեր, իֆթարէն ետքը, Մեծ-Եպարքոսը ներկայացաւ Վեհ. Սուլթանին։ Տեսակցութիւնը մէկ ժամ տեւեց։

— Իգտամ Օսմ. Երեսփ. Ժողովին համար իբրեւ ընտրելի կը ներկայացնէ չափագիտութեան ուսուցիչ Պօյաճեան Յակոբ էֆ.ն, որ, կ՚ըսէ, կատարելապէս արժանի է այդ պաշտօնին իր անուրանալի ձեռնհասութեամբը։

— Նախարարաց Խորհուրդը պետական Խորհուրդին յանձնեց գործադուլի մասին առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ պատրաստուած կանոնագիրը։

— Կ. Պոլսէն կը գրեն վիեննական թերթերուն թէ Յունաց Պատրիարք Տ. Եոաքիմ Գ.ի կացութիւնը վերջերս շատ աննպաստ հանգամանք մը ստացած է։ Անոր հակառակորդ կուսակցութիւնը բաւական յառաջացած է։ Պատրիարքին կուսակիցներն իսկ, ինչպէս կ՚երեւայ, կը տարակուսին այդ Պատրիարքը դեռ երկար ատեն պաշտօնի վրայ մնալու անկարելութեան մասին։ Սակայն բնաւ հաւանական չէ որ վերջնական բան մը ըլլայ Խորհրդարանը բացուելէ առաջ։

— Ծխախոտ վաճառողները, կիրակի օրը, Բ. Դուռը երթալով աղերսագիր մը մատուցին և խնդրեցին որ ռէժիին կողմէ հիմա իրենց տրուած հարիւրին սա չափ վարձքը կանոնագրին մէջ նշանակուած քանակութեան վերածուի, Ռէժիի կողմէ բացուած խանութները փակուին եւայլն։ Ծխախոտ վաճառողները յայտարարեցին թէ իրենց խնդիրքը եթէ նկատողութեան չառնուի, ձեռքերնին գտնուած ծխախոտները սպառելէ ետքը, այլեւս ծխախոտ պիտի չդնեն Ռէժիէն։ Կ. Պոլսոյ մէջ ծխախոտ վաճառողները 3500ի չափ են։ Ասոնցմէ ոմանք ուզեցին Պայազիտի մզկիթին բակին մէջ հաստատուած ծխախոտի խանութը փակել տալ, բայց չյաջողեցան։ Մեծ-Եպարքոսը ծանոյց թէ Ռէժիի տնօրէնին հետ տեսակցելով խնդիրը պիտի կարգադրէ։

— Իգտամ կ՚ըսէ թէ կատարուած քննութեամբ հաստատուեր է որ Պրուսայի կուսակալ Թէվֆիք պէյի դէմ եղած բողոքները թշնամութեան արդիւնք են։

— Լիբանանի ժողովուրդը կառավարիչ Եուսուֆ Ֆրանքօ փաշայի դէմ բողոքի հեռագիր մը ուղղեր է Բ. Դրան։

— Շէյխ-իւլ-Իսլամը, որ հիւանդ էր, ապաքինած ըլլալով, առջի օրը ներկայ գտնուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդին։

— Ֆրանսայէն գալիք ելմտական խորհրդական Պ. Լորանի նախագահութեամբ ելմտական մեծ յանձնաժողով մը կազմուելով ծրագիրներ պիտի պատրաստէ։

— Քաղաքապետութիւնը մենաշնորհ կը խնդրէ Կ. Պոլսոյ մէջ հեռաձայն հաստատելու համար։

— Իպրահիմ Խալիլ ու Հաշիմ էֆ.ները մենաշնորհ խնդրեցին Ուսկիւտարի մէջ Թէրսանէի եզերքէն մինչեւ Մէչարիպուրնը լերան ճամբով ելեկտրաշարժ թրամուէյ հաստատելու համար։

— Իզմիտէն առջի օր հեծելազօրքեր բերուելով Տօլմա Փաշայի զօրանոցը տարուեցան։

— Բերայի թաղապետութեան «Թանզիֆաթ»ի գործաւորները, առջի օրը, դրօշակներով Բ. Դուռը գացին և ամսաթոշակի յաւելում պահանջեցին։

— Երէկ, ժամ 3ին, Եըլտըզի պալատան Թալիմխանէի հրապարակին վրայ կատարուեցան օսմ. զօրաբանակին համար Եւրոպայէն գնուած զինուորական ինքնաշարժ կառքերու փորձերը։ Ներկայ էին պատերազմական նախարարը, զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, դեսպանները եւայլն։

— Սխալ է այն լուրը թէ Տրապիզոնի մէջ Սապահէտտին իշխանի ներկայացուցիչ Շէվքէթ պէյ ծեծուած ըլլայ ժողովուրդին կողմէ իշխանին քաղաքական ծրագիրը պարզած միջոցին։ Ընդհակառակը, Շէվքէթ պէյ խիստ լաւ ընդունելութիւն մը գտեր և ծափահարուեր է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 4 հոկտ.— Աւստրիոյ դեսպանը, Ֆրանսայի նախագահին կողմէ ընդունուելուն առթիւ, քաղաքական շրջանակներու մէջ կ՚ըսուի թէ Աւստրիոյ դեսպանը բացատրութիւններ տուեր է Պ. Ֆալիէռի, արեւելեան խնդիրներու մէջ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ ընթացքին նկատմամբ. նաեւ յարեր է որ Աւստրիա-Հունգարիա, առանց նախապէս և օրինաւոր կերպով տէրութեանց իմաց տալու, բան մը պիտի չընէ։

— Պ. Փիշօն, երէկ և այսօր, տեսակցեցաւ Պ. Ֆալիէռի հետ։ Նախագահը յետոյ Ռամպույէ գնաց։

— Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքի Բարիզ ժամանեց։

ՀՌՈՄ.— Այս տեղի աւստրիական դեսպանը Ռաքքոնիճի գնաց, ուր Իտալիոյ թագաւորին պիտի ներկայանայ։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Վերջին քսանչորս ժամուան մէջ քոլերայէ 163 նոր դէպքեր և 84 մահեր պատահեցան։ Հիւանդանոցներուն մէջ գտնուողներուն թիւն է 1775։ Հիւանդութիւնը սկսելէն ի վեր Պետերսպուրկի մէջ պատահած են 6214 դէպք և 2435 մահ. 2004 բժշկուած են։ Խոզլանտի ու Վիդէպսքի նահանգները քոլերայէ վարակուելու վտանգին տակ կը գտնուին։

ԱԹԷՆՔ.— Մեծ ռազմափորձերը, որոնց 30,000 զինուորներ մասնակցած էին, այսօր աւարտեցան մեծ զօրահանդէսով մը՝ Տաֆնիի դաշտին մէջ՝ Աթէնքի մօտ։ Զինուորական տողանցումը կատարուեցաւ գահաժառանգ իշխանին առջեւ։ Զինուորները հոկտ. 6ին պիտի արձակուին։

---

(1) Հրեայ տարրը մինչեւ 16րդ դար՝ նշանակելի դրութիւն և թիւ չունէր ի Կ. Պոլիս՝ մինչեւ որ եկան տեղաւորուեցան հոն Հոլանտայէն, Սպանիայէն գաղթող Եբրայեցիք։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

ՍՈՖԻԱ, 22 սեպտ. — Թրնովայի մէջ Պուլկարիոյ Թագաւորութիւնը հռչակուեցաւ։

— Անկախութեան հռչակումը կը հաստատուի։ Յայտարարութիւնները կը տպագրուին։

— Քոմպանեա լրագիրը, հիմա հրատարակուած յաւելուածով մը, կը ծանուցանէ թէ իշխանը բնակիչքով Թրնովա պիտի մտնէ և անկախութիւն պիտի հռչակուի։

— Իշխանը իրիկուան ժամը 4ին Ռուսճուգ պիտի ժամանէ։ Վաղը Տէմոքրատ կուսակցութիւնը միթինկ մը պիտի գումարէ Թրնովայի մէջ։ Նախարարաց Խորհուրդին ատենապետը Թրնովա ուղեւորեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Սեպտ. 20 շաբաթ

Իզմիրի հայ հասարակութիւնը շոգենաւային անհելի արկածին զոհուող իր զաւակներէն միայն տասնըմէկին յուղարկաւորութեան համար հրաւէր կը կարդար, ինչպէս գրած էինք երէկ. ըստ որում միայն անոնց դիակները գտնուած էին, և սակայն նոյն այդ հասարակութիւնը դժբախտութիւնը ունեցաւ այսօր անոնց վրայ աւելցնելու նաև ուրիշ չորսը, որոնցմով առ այժմ կը լրանայ հայ ազատուած դիակներուն թիւը։ Ինչպէս գրած էինք, Սարգիս Վարդանեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած էր արդէն առջի օր, որով երէկ տեղի ունեցաւ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիին մէջ յուղարկաւորութիւնը հետեւեալ ազգայիններուն. Արմենակ Նեմցէ, Բարոնակ Ալթունեան, Գառնիկ Հալէպեան, Գրիգոր Սիւրիւճեան, Թադէոս Կէմճեան, Լեւոն Երամեան, Կարապետ Յարէթեան, Յակոբ Գամպուրեան, Յարութիւն Հայխալեան, Յովհաննէս Պալըպէյեան, Յովհաննէս Ռընեան, Սիմոն Մկրտչեան, Նազարէթ Ջամպազեան, Ստեփան Աւագեան և Ստեփան Սահակեան։

Ո՛վ պիտի կրնար արգելք իր յուզումը զսպել ի տես եկեղեցւոյ բեմին առջեւը քովէ քով շարուած տասնըհինգ դագաղներուն, ծածկուած առանձին առանձին թէ՛ հայ հասարակութեան և թէ մասնաւորներու կողմէ ղրկուած բազմաթիւ ծաղկեպսակներով, և համազգային վշտակցութեան այն կարկառուն երեւոյթին, երբ վերջին և արժանաւոր յարգանք անոնց։ Կարգադիր մասնախումբը, որ ամէն միջոց ձեռք առած էր կարգապահութիւնը չխանգարելու համար, ի զո՛ւր կը ջանար խափանելու ժողովուրդին ամբոխը, որ բնական հետեւանքն էր եկեղեցին տիրապետող ամբոխին։ Եկեղեցին աջ ու ձախ դասերը յատուկ հրաւիրեալներու յատկացուած էին, ուր կը նշմարուէին ի մէջ այլոց Ազատութեան երկու համբաւաւոր հերոսներէն մին՝ Էնվէր պէյ, Օսմ. Միութիւն և Յառաջդիմութիւն Ընկերութեան Իզմիրի ճիւղին պետ՝ Տօքթ. Նազըմ պէյ, որ ծաղկեպսակ մըն ալ նուիրած էր յանուն Ընկերութեան, Մխիթարեան Հայր., Բողոքականներ, յոյն քահանաներ և համազգի ծանօթ անձնաւորութիւններ, Թուրք, յոյն, եւրոպական մամուլի ներկայացուցիչներ եւն., եւն.։ Ս. Ստեփաննոսի տաճարը ամբողջ լոյսերու մէջ կը շողար, և զգեցած էր խորհրդաւոր երեւոյթ մը, որուն նմանը հազի՛ւ տեսած ըլլայ հայ եկեղեցի մը։

Մեռելական արարողութիւններէն վերջ որուն մասնակցեցան երգեցիկ մանուկներ իրենց ուսուցիչով, նախագահ Տ. Յակոբ Աշըտ եպիսկոպոս բեմ ելաւ և խօսեցաւ պարագային յարմար դամբանական մը, իրապէ՛ս յուզուած ու վշտահար։ Ն. Սրբազանութիւնը բանաստեղծական ոճով մը նկարագրելով աղէտը և անոր հետեւանքը, սրտաբուխ Հայ հասարակութեան այս գերազանցապէս ցաւալի կորուստին, հանգուցեալները ներկայացնելով մի առ մի իբր պատուական և խոստմնալից երիտասարդներ։ Դամբանականէն ետք, պարզուեցաւ ա՛լ աւելի սրտաճմլիկ տեսարանը, երբ կրկին մի առ մի դուրս հանուեցան ձեռամբարձ դագաղները՝ կազմելու համար հանդիսաւոր թափօրը դէպի գերեզմանատուն։ Մօտ փողոցի ուղղութեամբ կարգաւ շարուած մանուկներու մեռելական երգերու մէջ դրուելով զոհերը, — իրենց վաճառատան ընկերներով շրջապատուած, — կազմուեցաւ արժանավայել թափօրը։ Առջեւէն կ'երթար ոստիկաններու նուագախումբը և անոնց ետեւէն դամբանականներու և ծաղկեպսակներու տանող խումբը, ջոկատ մը զինուորներով որոնք հրացանին դէպի վար բռնած վշտի արտայայտիչներով կը քալէին։ Անոնցմէ վերջ կը քալէր դպիրներու խումբը սեւ շապիկներով նաև ազգային դպրոցներու զօրաւոր և ձեռքերնին մոմերով։ Անոնց կը յաջորդէր ուսուցիչներու խումբ մը և յետոյ քահանայից դասը նախագահութեամբ Յակոբ Աշըտ Սրբազանի, երկու Մխիթարեան Հայրերէ շրջապատուած։ Յետոյ կուգար 24 զգալի եղբայրներու խումբը, որոնք ընդհանրապէս երիտասարդներէ բաղկացած էին, խոշոր մոմեր ձեռքերնին, գլխարկնին և թեւերնին ալ կապուած սեւ ժապաւէններով։

Պաշտօնական անձերու գլխաւոր շարքը կը կազմուէր յետոյ, որոնց մէջ կը նշմարուէին Էնվէր պէյ, Իզմիրի «Իթթիհատ» կոմիտէի ներկայացուցիչ Նազըմ պէյ, երբեմնի Հարպ գայմագամ Շէֆքէթ պէյ և շատ մը հազարապետներ եւն. Յովհաննէս Ուեճեանի քաթոլիկ Կրէֆիչ, Աւետարանական եկեղեցւոյ քարոզիչ Պատ. Ասատուրեան, ամբողջ Հայ և օտար վաճառականներ և այլ ծանօթ Եւրոպացի և տեղացի անձնաւորութիւններ, որոնց անունները անկարելի է թուել մի առ մի։ Թափօրը այսպէս երբ անցաւ Բէյլիքէ փողոցէն, Աւետարանական եկեղեցիին զանգակը սկսաւ հնչել ի յարգանս։ Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է նաև Պասմահանէի յարակից Պ. Օհանի սրճարանը որ ամբողջ սեւերով ծածկուած էր։ Թափօրին ամբողջ գնացքի միջոցին, տուներու բոլոր պատուհանները ու պատշգամները լեցուած էին հարիւրաւոր կիներով ու աղջիկներով որոնք արտասուաթոր կը հետեւէին աչքով՝ թափօրին։ Երբ թափօրը հասաւ գերեզմանատունը մերթ նուագախումբով և մերթ երգեցիկ մանուկներու եկեղեցական երգերով, ամբողջ տարիքաւորներն ու զինուորները կանգնեցան գերեզմանատան առջեւ։ Ամբողջ դագաղները ուսամբարձ, կառքերէն վար առնուեցան և տարուեցան քահանայից յատկացուած գերեզմաններուն վրայ, ուր յաջորդաբար դամբանականներ խօսեցան կարգով, Թովմաս Փօյաճեան, Սերովբէ Դաւիթեան, Յակոբ Տէր-Յակոբեան, Պատուելի Ասատուրեան և Ա. Ամասեան էֆ. ներ։

Երկուշաբթի թիւով պիտի հրատարակենք Յակոբ Տէր-Յակոբեանի դամբանականը, որուն վերջին մասը այսօր իսկ հրատարակելու պարտականութիւնը չենք կրնար անտեսել, նկատելով որ Արմենակ Նեմցէն, որուն կ'ուղղուէր վերջին մասը այդ դամբանականին, միակն էր հանգուցեալներուն մէջ իր ազգականներէն ու ընտանիքէն հեռու թաղուող։

«Նեմցէ, սիրելի բարեկամ, քու հոգին թող երբեք չտխրի ծնողքէդ, եղբայրներէդ ու ազգականներէդ հեռի ճամբորդելուն համար, անոր Դիպրայ Դաւր, անոր Պաշտօնէից Միութիւնը որուն ինքդ մասնաւոր պաշտօն տուած էր, սքանչացում յայտնելու քու այն փոքր գլխուդ մէջ ամփոփուած ու դասաւորուած այն բոլոր ազգօգուտ խորհուրդներուն համար, զորս հոգւոյդ գիտէիր հրապարակ հանել և արժեցնել զանոնք։ Գնա՛ բարեկամ, երկնից պատուհանէն պիտի թէ՛ Դիպրայ Դաւրին և թէ՛ Պաշտօնէից Միութեան դագաղներուն քովը, որոնց սիրտերը ցաւերէն լիր»։ Ժամը 3ը անցած էր արդէն, երբ վերջ գտան մեռելական և հոգեհանգստեան արարողութիւնները ու տարաբաղդ ազգայիններուն մարմինները յանձնուեցան հողին։

** Յուղարկաւորներու մէջ կը նշմարուէին նաև Հ. Յ. Դաշնակցութեան ընկեր Հայկ Բաթթարեան և Արշակ Արղուեան իրենց բոլոր ընկերներով։

** Բողոքականներուն կողմէ ներկայ կը գտնուէին նաև Տօքթ. Գալֆայեան և Պէշկէօթիւրեան, ինչպէս նաև ծանօթ անձնաւորութիւններ։

** Հայերէն զատ գերեզմանատան մէջ դամբանական մը խօսեցաւ Էնվէր պէյ, ընդհանուրին լուռ հետաքրքրութեան մէջ։

«Հազիւ թէ Ազատութիւնը միասին կը տօնէինք, և եղբայրութեան գեղեցիկ համբոյրներ կը սարքէինք, անոր աղետալի պատահար մը կուգայ ու մեր բոլոր խնդութիւնը անմիջապէս սուգի կը փոխէ։ Սուգ մը որուն մէջ Հայ ազգին չափ բաժին ունին նաև Թուրք ժողովուրդը, բոլոր Օսմանցիները, քանի որ այս խեղճերը զոհ գացին ոչ թէ բնութեան անդիմադրելի force majeure մը, այլ պարզապէս առաջքը առնել կարելի և այս տեսակէտով անհեթեթաբար ցաւալի դժբախտութեան մը։ Նա, հաւատացէք, որ բոլոր ուժս կորսնցուցած, ընդարմացած վիճակի մէջ եմ, ի տես այն դագաղներուն որոնց մէջը կը հանգչին մեր սիրելիագոյն եղբայրները։ Ինչո՞ւն էր այս պատահարը. տակաւ պարզապէս հետեւութիւնն է բռնակալութեան նախորդ ռէժիմին, որուն զանազան հետքերէն դեռ չկրցանք ազատիլ։ Ազատութեան նշանակներ ևս տեսանք ալ որ կ'երթան աւելցնել մինչեւ հիմա զոհուողներուն թիւը։ Ասանկ ռէժիմ մը միայն կրնար այս սեւ շոգենաւային վարչութիւններուն յանձնել մարդկային կեանքեր փոխադրելու ամենափափուկ գործը, ու դժբախտաբար ատեն, ինչպէս այս անգամ սրտաւոր չհասկցող ապէտ և տգէտ նաւավարներու ձեռքով։ Չէ՞ր կարելի արդեօք առաջքը առնել. անշո՛ւշտ կարելի էր։ Հա՛ն է որ մարդուն միտքին առջեւ կը ցցուի, անխմանալի գաղափարը, որուն առջեւ բացարձակապէս անզօր ենք, մեզի չմնար ուրիշ բան ընել, եթէ ոչ հաստատել այդ գերագոյն կամքին և սրտանց ձեռք ձեռքի տալով եղբայրաբար աշխատիլ հայրենիքը ազատելու բռնակալութեան բոլոր աւերիչ հետքերէն»։

** Արեւելք խորապէս զգածուած անոնց ամենուն ալ դառնաղէտ մահերէն, կը փութայ իր սրտագին ցաւակցութիւնը յայտնել անոնց բոլոր ընտանիքներուն, ի մասնաւորի մեր պաշտօնակցին Զարեհ էֆ. Նեմցէի և ընտանիքին որոնք դժբախտութիւնը ունեցան կորսնցնելու իրենց սիրելին։

Իզմիրի Հայ հասարակութիւնը իր խորին և ջերմագին շնորհակալութիւնները կը մատուցանէ ամէն անոնց որոնք հաճեցան իրենց ներկայութեամբ պատուել ողբալի արկածեալներուն յուղարկաւորութիւնը։ Ի մասնաւորի իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ազատութեան դիւցազններէն Էնվէր պէյի, Օսմանեան Միութեան և Յառաջդիմութեան ընկերութեան Իզմիրի ներկայացուցիչ Տօքթ. Նազըմ պէյի և Իզմիրի զօրանոցին սպայակոյտի անդամներուն և բոլոր քաղաքային և զինուորական իշխանութեանց, որոնք անձամբ մասնակցեցան յուղարկաւորութեան, աւելցնելով անոր շուքը։

ՎՇՏԱԿՑԱԿԱՆ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրի հրեայ հասարակութեան Քաղ. ժողովին կողմէ հետեւեալը ղրկուած է «Արձագանգ»ի հրատարակելու խնդրանօք։

«Բովանդակ հրեայ հասարակութիւնը խորապէս զգածուած Սպամբուլ շոգենաւին արկածէն, մեր միջոցաւ սրտագին զոհերուն բոլոր ընտանիքներուն կ'արտայայտէ իր խորին վշտակցութեան և համակրութեան զգացումները և միեւնոյն ժամանակ կը հաղորդէ թէ յառաջիկայ չորեքշաբթի օր (24 սեպտ.) կէսօրէն առաջ ժամը 10ին հանգստեան արարողութիւն մը պիտի կատարուի մեր արկածեալ դժբախտ քաղաքացիներու հոգւոյն համար, Սասսոն էֆ. փողոցը Իսրայէլեան Որբանոցին տաճարին մէջ։

«Հրեայ հասարակութիւնը պարտաւորութիւն կը համարի իրեն խնդրել մեր հայրենակիցներէն, ինչպէս նաեւ բոլոր արկածեալ ընտանիքներէն, որ հաճին ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեհանգստեան որ անգամ մը եւս պիտի ամրապնդէ մարդկային համերաշխութիւնը՝ վշտին մէջ։»

Մասնաւոր գնահատութեան արժանի է արդարեւ վշտակցական այս արտայայտութիւնը սոյն հրեայ հասարակութեան, կ'ըսէ Արձագանգ, որմէ քաղեցինք այս մանրամասնութիւնները։

ՀԱՆԳԻՍՏ

Տ. ՍԱՀԱԿԱՅ ԲԱԶՄԱՐԳԻՒՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Յ'ՕՐԹԱԳԻՒՂ

Որ այս առաւօտ փոխեցաւ յաւիտեանս առ Աստուած, Յոյժ իւր Նորին Օծման և յուղարկաւորութեան հանդէսն կատարեսցի ի Գշ. օր, ի ժամ 3 (Ը. Թ.) ի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոջ Օրթագիւղի։

Ի նմին աւուր ի ժամ 3 (Ը. Թ.) մասունք Ս. Պատարագ ի ձեռն Տ. Մկրտիչ Ա. Արքեպ.ի Վեհապետեան, և յետ կատարման Սրբոյ Օծման Խորհրդոյ, սկիզբն արասցի մեծ հանդիսիւ յուղարկաւորութեան և ապա մնացորդ մարմին Նորին փոխադրեսցի ի գերեզմանատուն տեղւոյս, ուր և ամփոփեսցի զկայ ի հանգիստ յաւիտենից։

Ցամի Տեառն 1908 յամսեանն սեպտ. 22

ՀԱՆԳԻՍՏ

Տ. ՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԷՐ-ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Օրթագիւղի Աւագերէց Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Տէր-Սարգսեան հանգեաւ ի Տէր երէկ առաւօտ, կէս դարու չափ խղճմտութեամբ ծառայելով Ազգին և Եկեղեցւոյն և օրինակելի անուն մը և յիշատակ մը թողլով տարեգրութեան մէջ։ Գրեթէ երկու ամիս ի վեր ծերութեան հետեւանք եղող վիճակ մը զինքը տան մէջ մնալու դատապարտած էր։ Այնպէս որ հազիւ երէկ կրցաւ Իզմիրեան Սրբազանին իր վախճանէն առաջ մահուան մահիճին հետ մէկ երկու բառ փոխանակել որ իր վերջին խօսքերն եղան։ Հանգուցեալ Տ. Հայրը բնիկ Օրթագիւղցի, ծնած էր 1831ին և որդին էր հանգուցեալ Տ. Սարգիս քհնյ.ի, և իր նախնական կրթութիւնէն յետոյ աշակերտած էր գերձակի մը, ուր չէր կրցած երկար ատեն մնալ և քիչ ատեն վերջ մտած էր վարժարան իբրեւ օգնական ուսուցիչ։ Օրթագիւղի բարեկեցիկ դասակարգը, արժանի գտած է զինքը քահանայութեան, երբ հազիւ 26-27 տարեկան էր և հռչակեալ Գէորգ Դ. Կաթողիկոս 1854ին ձեռնադրած է զինքը քահանայ Օրթագիւղի եկեղեցիին մէջ, ուր 50 տարիէ աւելի անընդհատ պաշտօնավարեց, միեւնոյն ատեն ուշադրութիւն ունենալով Պատրիարքարանի բոլոր ժողովներուն, խորհուրդներուն, յանձնաժողովներուն և մասնաժողովներուն մէջ։

Հանգուցեալ է Քննական Կրօնագիտութեան հոյակապ գործը, որ տպագրուեցաւ երկրորդ անգամ։ Ասկէ զատ ունի համառօտ Քրիստոնէական մը։ Տ. Սահակ Ա. քհնյ. 1882ին Եգիպտոս գտնուեցաւ իբրեւ Առաջն. փոխանորդ և անկէ ետք Պոլիս դառնալէ յետոյ ղրկուեցաւ Տիարպէքիր և Խարբերդ, միեւնոյն պաշտօնով, ուր քանի մը տարի մնաց, և դարձին Պոլիս՝ նախ Պէշիկթաշ և ապա Օրթագիւղ Սահակեան վարժարանը հաստատեց։ Վարժարանին փակուելէն յետոյ բաւականացաւ իր հոգեւոր պաշտօնով և ուսուցչութեամբ։ Մինչեւ տարւոյս սկիզբը կրօնի ուսուցիչ էր Կեդրոնականի վարժարանին մէջ։ Տ. Սահակ քահանայ մինչեւ վերջին օրերս անդամ էր կրօն. ժողովոյ և մէկ երկու շրջան ատենապետ եղած էր եկեղեցական երեսփոխան ընտրուեցաւ։ Տ. Սահակ քհնյ. պատուուած էր Գէորգ և Մակար Կաթողիկոսներու կոնդակներով, Լանջախաչով և Աւագութեան տիտղոսով։ Իր մահը իրաւամբ կորուստ մըն է Քահանայական Դասուն համար։

** Գիւղին քարոզիչ Սրբազանին և Թաղեցւոց փափագին համաձայն Պատրիարքարանէն խնդրուած է որ Ամեն. Տ. Իզմիրլեան Սրբազան կատարէ հանգուցեալ քահանային օծումը և դամբանականը խօսի։

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖ. ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆԻ

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ երէկ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը Կարապետ էֆ. Գաբամաճեանի։ Ներկայ էր ընտրեալ խուռն բազմութիւն մը, որոնց մէջ կը նշմարուէին մայրաքաղաքիս գրեթէ բոլոր ծանօթ անձնաւորութիւնները։ Տեղի անձկութեան պատճառաւ վաղուան թիւով պիտի տանք յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները։ Խմբագրութիւնս այս տխուր առթիւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գաբամաճեան ընտանիքին, Տօքթ. Թորգոմեան էֆ.ի և բոլոր պարագաներուն։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

Տիար Երուանդ Զաւալչեան նամակ մը գրելով մեզ՝ կը խնդրէ Արեւելքի մէջ հրատարակուած տեսնել իր նախկին մէկ գրութիւնը, որով կ'ըսէ թէ կը պատասխանէ մեր այն հարցումին թէ «Հնչակեան կուսակցութիւն» անունին տակ ղրկուած յայտարարութիւններէն ո՛րն էր վաւերականը։ Մենք այս հարցումը ըրած էինք ո՛չ այն նպատակով որ Թրքահայ Մամուլին, և մասնաւորապէս Արեւելքի մէջ վերարծարծումը կ'ուզէինք տեսնել Հնչակեան կուսակցութեան զանազան հատուածներուն իրարու դէմ արտասահմանի մէջ սկսած և դեռ չվերջացած անխորհուրդ և տգեղ պայքարին, այլ պարզապէս պաշտօնական համառօտ յայտարարութիւն մը խնդրել իսկականին գոյութեան։ Պ. Ե. Զաւալչեան կ'երեւայ որ կարծեր է թէ Արեւելք այդ հարցումով իր էջերը տրամադրելի ընել կ'ուզէր միջկուսակցական անվերջ բախ-բաղխումներու։ Հնչակեան հատուածները այդ բանին բնական են — եթէ անպատճառ կ'ուզեն ընել — իրենց իրենց միջոցներովը, առանց մամուլին հանգիստը վրդովելու։

Մինչ, զարմանալին այն է, որ երբ տարիներով արտասահմանի աղբիւր և նոյն իսկ Հնչակեան կուսակցութեան խաւերուն մէջ տարիներով հոլովուող եղած ու վէճերուն մէջ շարունակած անձեր իսկ չեն կրնար հեղինակաւոր ու վճռական բառեր արտասանել այս բազմաշփոթ կուսակցութեան վերջին տասներկու տարուան մարտիրոսաշունչ պատմութեան մասին, անոր յանկարծ Պ. Երուանդ Զաւալչեան որ արտասահմանի երկիրները երբէք չէ վայելած, որքան ալ գիտենք, և նոյն իսկ քանի մը տարիներ բանտի առանձնութեան մէջ տառապած է, կարող կ'զգայ ինքզինք վճռական շեշտով խօսիլ այդ միեւնոյն պատմութեան մասին։ Արդ, նոր մտածական ձայնատար մըն է Պ. Երուանդ Զաւալչեան։

Ասկէ կարեւոր պարագայ մը։ Հիմակ որ Թուրքիոյ մէջ Սահմանադրութեան հաստատումովը յեղափոխական կուսակցութեանց, և ի մէջ այլոց Հնչակեան կուսակցութեան ծրագրին զաւազանական մասը ինքնին կը վերնայ, և կուսակցութիւնները մէկ մէկ քաղաքական խաղաղ մարմիններու ձեւը կ'առնեն, աւելորդ չէ՞ այլեւս վերյիշումով հին վէճերու, քրքրելով կուսակցական ընդհանուր անօգուտ հարցեր որոշելու թէ յեղափոխութեան նոր սկսելիք առաջադիմական համար քանախութեան դէմ սպառնալիքութիւն մը կայ. իրարու ձեռք յանձնուած անունի մը շուրջը մինչեւ ցարդ իր վերջնական կազմը չգտած կուսակցութիւն մը պէտք է որ պիտի որոշէ իր անունը, պիտի բանայ իր դռները, պիտի որոշէ իր առանձնականները ու առանձնաշնորհները։ Եթէ կուսակցութիւն մը, մինչեւ ցարդ, իր ներքին պառակտումներուն դժբախտ գործովը զբաղելու ստիպուած՝ ժամանակ չունեցաւ իր կոչումին համապատասխան գործունէութիւն մը ցոյց տալ, շատ ալ ժամանած է իր վերջնական կազմակերպութեան անմիջական խնդրովը զբաղելու և ուրիշներն ալ զբաղեցնելու, երբ այլեւս գոյութիւն չունի ոչ բռնապետ ոչ բռնապետութիւն, և կը տիրէ սահմանադրական ռէժիմ։

Ժամանակը անցած չէ՞ իր երկմտութեան և խաղաղութեան գործով զբաղելու վրայ եղող ժողովուրդի մը անհամաձայնութեան, երկպառակութեան, վրէժի խորթ ու խժալուր ձայներ լսել ընել տալ, ընդհանուր ներդաշնակութիւնը խանգարելով։

Ամէն պարագայի մէջ, պէտք կը համարինք յայտնել սոյն կուսակցութեան զանազան հատուածներուն թէ գոհ Արեւելքի ընթերցողները փակ են իրենց բանավէճերուն առջեւ և թէ զանազան ստորագրութիւններով նոյն այդ կուսակցութեան զանազան բաժանումներէն ղրկուած յայտարարութիւններ լոյս չեն տեսներ մեր թերթին մէջ։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տեղապահ Սրբազանին կողմէ եղած հրաւէրին վրայ երէկ Գալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ ներկայ գտնուեցան մինչեւ այժմ ընտրուած բոլոր Ազգ. Երեսփոխանները, բացի մէկ քանիներէ որոնք զանազան պատճառներով կը բացակայէին։ Ներկայ էին նաեւ Հայ-Հռոմէական և Հայ Բողոքական հասարակութիւններուն կողմէ հրաւիրուած երկրական ծանօթ անձնաւորութիւնները. Հ. Յ. Դաշնակցութեան և Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչները. Արեւելքի, Սուրհանդակի, Մանզումէի և Մեճմուայի Ախպարի թղթակիցները և բոլոր թերթերու խմբագիրները։ Ներկաները երկար վիճաբանութիւններէ, խորհրդակցութիւններէ և հարցափոխութիւններէ յետոյ, ներկայ Ազգ. Երեսփոխանները անխտիր կերպով գումարուեցան՝ նախագահութեամբ Դուրեան Սրբազանի, որպէս զի քննեն նախ թէ ի՞նչ տեսակ ծրագիր պէտք է ունենայ Օսմ. խորհրդարանին Հայ անդամը։ Այս մասին վերջնական ծրագիր մը պատրաստելէ առաջ Ազգ. Երեսփոխաններու ժողովը (ոչ թէ Ազգ. երեսփոխանական ժողովը. պէտք չէ շփոթել) ուշքէ պիտի անցընէ քաղաքական կուսակցութիւններու, Սահմանադրական ակումբի և ուրիշներու կողմէ ծրագիրները։ Երեսփոխաններու ժողովը նախ դիւանի ընտրութիւն կատարեց՝ ատենապետ ընտրելով Ստեփան էֆ. Գարայեանը, և ատենադպիր՝ Տօքթ. Տաղաւարեանը։ Նիստը բաւական աղմկալից և բաւական ալ երկար տեւեց, սակայն կարելի չեղաւ որոշ և վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ, հետեւաբար որոշուեցաւ որ հինգշաբթի օր ժամը 3ին նիստ գումարեն նոյն անդամները, որուն պիտի հրաւիրուին նաեւ. 1. Մինչեւ այժմ ընտրուած եկեղեցական և աշխարհական անդամները։ 2. Հայ-Հռոմէական և Հայ Բողոքական հասարակութիւններու ներկայացուցիչները։ 3. Կուսակցութիւնները։ Նոյն օրուան գումարման միջոցին խորհրդակցութեան նիւթ պիտի կազմեն. Ա. Քննել պատրաստուած ծրագիրը։ Բ. Պոլսոյ Օսմ. երեսփոխանական ընտրութեան համար քանի շրջանակներու մէջ մէկ մէկ մասնախմբեր։ Գ. Պոլսոյ երեսփոխանական ընտրելիներու ցանկը կազմել։

** Երէկի գումարման միջոցին ծրագիրներ պարզեցին և իրենց գաղափարները յայտնելու բանախօսութիւններ ըրին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութենէն Պ. Պ. Մալումեան, Շահրիկեան, Միքայէլ Կիւրճեան, ինչպէս նաեւ Դր. Զօհրապ, Պետրոս Հալաճեան, Մուրատ, Սաղաթճիլեան, Գաբրիէլ Նէշէթէրճեան, Վռամշապուհ Մանուկեան, Խաչիկ Սիմոնեան, Հեթում Սիմեան, Արմենակ Գասպարեան, Յակոբ Փաշի, Յովսէփ Պոյաճեան և այլն։

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՍԿԻՒՏԱՐԻ

Քուէից բացարձակ մեծամասնութեամբ երեսփոխան ընտրուեցան Ասատուր Շահէն էֆ. և Սարգիս Գնտճեան։

ԳՈՒՄԳԱՊՈՒ ԵՒ ԳՈՒՄԳԱՊՈՒԻ ԴՈՒՐՍ

Համեմատականի միայն չորս երեսփոխաններու ընտրութիւնը, որոնք են. Կարապետ Մուրատեան, Գասպար Չերազ, Ստեփան Կուրտիկեան, Սարգիս Սուֆի, Արտաշէս Մինայեան, Համբարձում Փօյաճեան, Յակոբ Փօյաճեան և Տօքթ. Իփլիքճեան։

ՍԱՄԱԹԻԱ

Հինգ երեսփոխաններու ընտրութիւնը կատարուեցաւ. բացարձակ ընտրուեցան՝ Յակոբ Գօրեան, Տօքթ. Սեզրաեան և Յովհաննէս Հինդլեան. իսկ համեմատական միայն՝ Յակոբ Փօյաճեան, Միհրան Գարագաշեան, Ռուբէն Զարդարեան և Երուանդ Գարաեան։

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԵԿՈՒԱՆ ՆԻՍՏԸ

«Վարդապետական միութիւն»ը երէկ ի նիստ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ, մեծամասնութեամբ։ Կարգաւ խօսք առին Ներսէս Խապայեան, Եղիշէ Չիլինկիրեան, Բաբգէն Կիւլէսէրեան և Գէորգ Ասլանեան վրդ. ները։

Երկար խորհրդակցութենէ մը վերջ ձեռնարկուեցաւ դիւանի ընտրութեան, գաղտնի քուէարկութեամբ։

Քուէներու բացարձակ առաւելութեամբ Ատենապետ ընտրուեցաւ Տ. Գէորգ Ծ. Վ. Ասլանեան և Ատենադպիր Կիւլէսէրեան վրդ.։

Իսկ ծրագիրը պատրաստելու գործը յանձնուեցաւ յանձնաժողովոյ մը որուն անդամ ընտրուեցան Տ. Յակոբոս Ծ. Վրդ. Շահպազեան, Տ. Գինէլ Ծ. Վրդ. Գալէմքեարեան և Տ. Միսրոպ Վրդ. Նշանեան։ Յանձնաժողովը գործին հետ վաղը նիստ պիտի գումարէ կէս օրէ առաջ։

** «Վարդապետական Միութիւնը» իր ծրագիրը յօրինելէ ետքը պիտի ղրկէ Թրքահայոց բոլոր Արքեպիսկոպոսներուն, Եպիսկոպոսներուն ու Վրդ. ներուն և անոնց կարծիքներն ալ առնելէ յետոյ վերջնական եզրակացութեան պիտի յանգի և վերջնական կատարեալ ծրագիրը պիտի պատրաստէ, միշտ կանոն դնելով եկեղեցականութեան բարձրացումը։

ՎԻԷՆՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ. — Այստեղի հայերը ունին ընկերութիւն մը «Անի» անունով. անդամները տարին ունեցան այդ ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, ուր որոշուեցաւ «Անի» ընկերութիւնը վերածել «Վիեննայի Հայոց եկեղեցի և կից հաստատութիւններ կառուցանող ընկերութիւն», որուն համար ընտրած են նախապատրաստական մասնաժողով մը իշխան Բարիս Ն. Երկայնաբազուկ-Արղութեանի հովանաւորութեան ներքեւ, որուն նպատակն է կազմել նոր ընկերութեան կանոնագրութիւնը և ներկայացնել կառավարութեան հաստատութեանը, դիմել Աւստրիայի Ֆրանց Եօզէֆ կայսեր և խնդրել որ իր թագաւորութեան 60ամեայ յոբելեանի առթիւ, որ կը լրանայ առաջիկայ դեկտեմբեր ամսուն և արդէն տօնախմբութիւնները սկսած են կատարուիլ, գետին մը շնորհէ քաղաքին յարմարաւոր մէկ տեղին մէջ Հայոց համար եկեղեցի մը կառուցանելու։ Այս նպատակով մասնաժողովը արդէն սկսած է հանգանակութիւն կատարել։ Վիեննայի հայերը իշխանին հետ ստորագրած են դիմում մը և մտադրութիւն կայ պատգամաւորութիւն մը ղրկել նաեւ Ռուսահայերու, անոնց նպաստը ընդունելու համար։ Մտադրութիւն կայ նաեւ խնդրել Թիֆլիսցի և այժմ Վիեննա գտնուող Պ. Բարսեղ Դաւթեանէն, որ յանձն առնէ եկեղեցիի շինութեան գործը գլուխ հանել։ Վիեննայի փոքրաթիւ հայերու հոգեւոր հովուութեան համար պիտի հրաւիրուի Տ. Տիրայր վարդապետ, որ այժմ կ'ուսանի Բեռլին։

ՊԵՐԼԻՆԻ համալսարանի դոցենտ Բ. Խալաթեան մեկնած է Արտաշատ հնագիտական պեղումներ կատարելու համար։ Սեպտ. ամսուն կէսին պիտի վերադառնայ Թիֆլիս, ուր բարձրագոյն գուբեռն. մէջ պիտի դասախօսէ Առաջաւոր Ասիայի և Արմենիոյ Կովկասը նուաճելու մասին, ըստ արտաքին աղբիւրներու։ Ընդամէնը 10 դասախօսութիւն պիտի կատարէ։ Թիֆլիսի բարձր դասընթացներուն մէջ կը դասախօսեն նոյնպէս. Պ. Մինաս Բերբերեան՝ Հայկական գրականութիւնը, 19րդ դարու և Պ. Ստեփան Լիսիցեան՝ Հայկական պատմութիւնը։

[illegible] Կուլտուրական միութիւնը տարեկան 1200 րուբլի նպաստ նշանակած է Հաւէլի դպրոցին, գիւղատնտեսական դպրոցի վերանորոգման համար։ Նոյն միութեան գործակից Պ. Խաչատուր Վարդանեանցի ջանքերով Ալեքսանդրապոլ գաւառի մէկ քանի գիւղական համայնքները որոշած են այս տարիէն սկսեալ բանալ փոխատու-խնայողական դրամատուններ։ Այդպիսի հաստատութիւններ պիտի բացուին Հոռոմում, Բաշշորագեալում, Ալիքոչում, Մեծ Ղարաքիլիսայում, Հաճիլարում, Նալբանդում և Ջաջուռում, մասնակցութեամբ Ալիխանի գիւղական հասարակութեան և Դուզքենդի մէջ։

ԹԻՖԼԻՍԻ Թեմական Առաջնորդ Գարեգին Արքեպ. Սաթունեան ամսոյս 2ին վերադարձած է Սանահինէն, ուր անցուցած է ամբողջ ամառուան եղանակը։

ԷՋՄԻԱԾԻՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Ճեմարանի տեսուչ Մ. Բերբերեանը ժամանակէն առաջ էջմիածին գացած է ճեմարանի գործերը կարգի դնելու համար. վանքին մէջ ոչ մթերք կայ, ոչ փայտ, ոչ իւղ, և ոչ գլխաւորն է՝ ոչ ալ դրամ։ Միջոց չունի ճեմարանի յատկացուած գումարները առնել ճեմարանին, պատճառաւ որ դրամ չկայ։ Մատակարարը կը գանգատի այս անմխիթար վիճակէն։

— Էջմիածնի Հայրապետական Տ. Կոմիտաս Վ. պատրաստուած է և մօտ օրէն տպագրութեան պիտի տայ իր ձայնագրած ժողովրդական երգերը, որ ընտիր գանձ մը պիտի ըլլայ ազգային հայ երաժշտութեան մէջ։ Նա մտադիր է Պոլիս գալ և ժողվելով հայ ժողովրդական երգերը՝ ձայնագրել և դասաւորել։

ՊԱՏՆՈՍՑԻՆԵՐԸ Բաղէշէն ուղղուած հեռագիր մը կը բողոքէ վայրագ Հիւսէյնի փաշայի, աւազակ Շաքիրի, Կիւլայի անօրինութիւններուն Հաճի Տէվրիշի, Մեքթեպի ժիւնդարի, Շեյխ Սեյտ Ալիի, Նորաշէնցի Մուսայի եւ ուրիշ աւազակներու անոնց պատիժը և հետապնդութիւնը խնդրելով։ Մեծ վախ կայ որ անոնք հին բռնակալ ռէժիմը վերահաստատելու ջանան, և նոյն իսկ կատարած յանցանքնին յառաջ բերեն։ Ասոնց Պոլիս կանչելով դատաստանի ենթարկելու ըլլա՞նք, վան խաղաղութիւն պիտի չգտնէ, կ'ըսէ։ Այս հեռագրով կը բողոքուի Աւետիս Թէքրիւպաշեանի դէմ որ նախապէս ալ յարձակեր է Առաջն. Տեղապահին վրայ, որովհետեւ Տ. Զաւէն Ծ. վրդ. խմբուած Հիւսէյնի փաշայի դէմ բողոքել ուզեր է. ժողովուրդը շատ յուզուած է այս դէպքին վրայ։

ԿԸ ՅՈՒՍԱՆՔ թէ Խնամ. ժողովը իր վաղուան նիստին մէջ պիտի զբաղի նաեւ Կեդր. վարժարանի խնդրով։ Ակներեւ չըլլայ թէ նոյն ժողովոյ անդամներէն թէ այս մասին վերջնական որոշում մը անհրաժեշտ դարձած է, այլ եւս, քանի որ վարժարանին վերաբացման յապաղումը ու ալ է արդարացում չի կրնար ունենալ։ Ներկայացուած դժուարութիւնները հարթելի են, կը բաւէ որ կամք ըլլայ, ու այդ կամքը չենք յուսար որ պակսի Խնամ. ժողովոյ անդամոց քով։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ երէկ իրիկուն Վանի և Մուշի Առաջնորդարաններուն հեռագրեց թէ տեղի ունեցած զրկանքներուն ու հարստահարութիւններուն առաջքն առնելու և անդորրութիւնն ու ապահովութիւնը կատարելապէս հաստատելու համար ազդու և անմիջական տնօրինութիւններ ըլլալու խնդրանքով, վերջապէս «Թանզիմ» մատուցուեցաւ Բ. Դրան։

ԼԻՕՆԻ համալսարանին վկայուած և եւրոպական քաղաքներու գլխաւոր հիւանդանոցներուն մէջ իր ուսումը կատարելագործած՝ բժիշկ Պ. Տիրան Պալաքեան չորսէ օր մայրաքաղաքս վերադարձած է Կովկասէն։ Պ. Տիրան Պալաքեան որ հօրեղբօրորդին է Տ. Գրիգորիս Վ.ի, պիտի հաստատուի Պոլսոյ մէջ և յուսալի է որ դարձեալ իբրեւ ներքին բժիշկ կոչուի Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ, քանի որ դեռ Պոլսէն չաքսորուած, հրաւիրուած էր պաշտօնավարել նոյն հաստատութեան մէջ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀՐԱՒԷՐ

Ազգ. Կեդր. վարժարանի բոլոր աշակերտներէն կը խնդրուի անպատճառ ներկայ գտնուիլ վաղը (Դշ. սեպտ. 24), ժամը (Ը. Թ.) $1\frac{1}{2}$—2ին վարժարանին ամփիթատրոնին մէջ տեղի ունենալիք աշակերտական ընդհ. ժողովին, ուր խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին վարժարանին վերաբացման համար հարկ եղած ազդու միջոցներուն վրայ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՍՈՖԻԱ, 5 հոկտ. — Պալկար հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ, երէկ իրիկուան ժամը 9ին, իշխան Ֆերտինանտ Պուլկարիոյ ճամբով Ռուսճուգ հասեր է և նաւամատոյցին ընդունուեր է բոլոր նախարարներուն կողմէ։ Առտուան ժամը 3ին, իշխանը և նախարարները մասնաւոր երկաթուղիով մը Թըրնովա մեկներ են։

— Երէկ զրոյց կը շրջէր թէ, գիշերը Պուլկարիոյ իշխանուհին և իշխանին զաւակները մասնաւոր շոգեկառքով Թըրնովա մեկնած են, ուր կը գտնուէին արդէն նախարարները։

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Ասատ Շահէն, նախկին Կեդրոնականի ուսուցիչ, որ Լայպցիկի, Ենայի և Բարլինի համալսարաններուն մէջ մանկավարժական դասախօսութիւններու հետեւած է, կը փափաքի հայ դպրոցներու, ինչպէս և տուներու մէջ, դասաւանդել հայերէնի, ֆրանսերէնի, գերմաներէնի, գրականութիւններու, քաղաքային տնտեսագիտութեան և ուրիշ դասեր։ Դիմել խմբագրութեանս։

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները [illegible] ընտրուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ [illegible] են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ ունին։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատ. վկայական և շքանշան ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ։

Պէրա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » [illegible] Սէրայի դիմաց։
Ղալաթիա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի եանը։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան [illegible] թիւ 2։
) 2. Սուլթան Համամը, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Չարշը Պոյը, թիւ 120։

Դասեր և նորոյթութիւններ ձրի Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատանը մէջ, Պէրա Մեծ փողոց. թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս ակէ Սիւղ Օղլուի սանը։ 16 50—5

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ

ՆՈՐ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Կայս. կառավարութեան բարձր հովանւոյն տակ տպաստանաց գաղթականներու զետեղման ծախքին համար Երկրագործական Պանքային կողմէ կազմակերպուած վիճակահանութիւնը այսուհետեւ ամէն ամսոյ սկիզբը պիտի կատարուի։ Պարգեւ չշահող տոմսակները ամբողջ տարի մը պիտի կրնան մասնակցիլ վիճակահանութեանց։ Ամբողջ տոմսակներու արժէքին հարիւրին եօթանասունհինգը պարգեւներու և ամորթիներու պիտի յատկացուի։ Ուստի սոյն վիճակահանութիւնը հանրօգուտ կերպով բարեփոխուած է։ Նոր կազմակերպութեամբ տոմսակներուն թիւը պիտի ըլլայ 250,000, և առաւելն 62,500 թիւ պարգեւ ու ամորթի պիտի շահին։ Ինչպէս կ'երեւի ստորեւ հրատարակուած յայտագրէն, մեծ պարգեւը 12,000 ոսկի է, և անկէ զատ՝ երկու, երեք, չորս, հինգ և վեց հազար ոսկիի նպաստաւոր պարգեւներ ալ կան։ Տոմսակները դասնազան ստորաբաժանումներ ունին. ամբողջ, կէս, մէկ քառորդ և մէկ ութերորդ։ Ամբողջ տոմսակին գին նշանակուած է երկու օսմ. ոսկի, կէսին՝ մէկ օսմ. ոսկի, քառորդին՝ կէս օսմ. ոսկի և մէկ ութերորդին՝ մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Տոմսակ գնողներուն դիւրութիւն մը ըլլալու համար՝ կէս, քառորդ և մէկ ութերորդ տոմսակներուն մէկ մասը չորս թիրթոնի յատուկ երեքական կտորի բաժնուած է։ Ցեղեալ կտորակտոր տոմսակները մէկիւրէն 19 ղրուշի հաշուով՝ կէս տոմսակներուն գինը 72 ղրուշ է, մէկ քառորդինը՝ 36 ղրուշ, իսկ մէկ ութերորդինը՝ 18 ղրուշ։ Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղիէն և կուսակալութիւններու գլուխը գտնուող մասնաճիւղէն մեծաքանակ տոմսակ գնողներուն հետեւեալ զեղչերը պիտի ըլլան. մէկ անգամէն 10 ոսկիի տոմսակ գնողներուն %ին 7. մէկ տարուան ժամանակամիջոցին 1001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն %ին 8, 2001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն %ին 9, 3001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն %ին 10ը, և 10,001 ոսկիի տոմսակ գնողներուն %ին 12. ութերորդ թիրաժը պիտի կատարուի 1324 հոկտ. 1ին, Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութեան պալատին մէջ, ի ներկայութեան Պանքայի Վարչական Խորհուրդի անդամներուն, հաշուակալին և նոտարին, հաշուակալութեանց Ատեանին և Օսմ. Կայս. Պանքայի կողմէ կարգուած պաշտօնեաներէ կազմուած մասնաւոր մարմնոյ մը։

1324 տարուան յատուկ Երկրագործական Պանքային վիճակահանութեան յայտագիրը

Ա. ԹԻՐԱԺ (Մարտի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգումար.
1	600000	600000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		2170000

Բ. ԹԻՐԱԺ (Ապրիլի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգումար.
1	300000	300000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Գ. ԹԻՐԱԺ (Մայիսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	300000	300000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Դ. ԹԻՐԱԺ (Յունիսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	300000	300000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Ե. ԹԻՐԱԺ (Յուլիսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	300000	300000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1710000

Զ. ԹԻՐԱԺ (Օգոստոսի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Է. ԹԻՐԱԺ (Սեպտ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Ը. ԹԻՐԱԺ (Հոկտեմբ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Թ. ԹԻՐԱԺ (Նոյեմբերի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	400000	400000
1	100000	100000
3	40000	120000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		1810000

Ժ. ԹԻՐԱԺ (Դեկտ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	500000	500000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		2070000

ԺԱ. ԹԻՐԱԺ (Յունվ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	600000	600000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
5	20000	100000
15	10000	150000
50	4000	200000
275	400	110000
3150	200	630000
3500		2170000

ԺԲ. ԹԻՐԱԺ (Փետրվ.ի սկիզբը)

Հատ	Ոսկին 100էն	Հնգմ.
1	1200000	1200000
1	500000	500000
1	400000	400000
1	300000	300000
1	200000	200000
10	100000	1000000
20	40000	800000
65	20000	1300000
300	10000	3000000
750	4000	3000000
1250	800	1000000
21600	200	4320000
24000		17020000

ՀԱՍՈՅԹ	Ոսկին 100էն
Ութսունչիւրը երկու օսմ. ոսկիի արժէքով շրջաբերութեան հանուած երկու հարիւր յիսուն հազար տոմսակներուն փոխարժէքը	50,000,000
	50,000,000

ԾԱԽՔ	Ոսկին 100էն
Շահող թիւերուն համար տրուելիք հարիւրին 75ը	37,510,000
Գաղթականներու յանձնաժողովին պատկանած հարիւրին 17ը	8,500,000
Պէյլիք և վարչութեան ծախքերուն փոխարժէքը եղող հարիւրին 8ը	3,990,000
	50,000,000

ՄՈԽՐԱՋՈՒՐԻ ՊԷՏՔ ՉԿԱՅ

ՈՐ ԿԸ ՓՏԵՑՆԷ ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆԸ ԱՅԼ

ՎԱՐԷՔԻՆԱՅԻ

ՈՐ ՆՈՐ ԿԸ ՊԱՀԷ ԶԱՅՆ

Դիւտ իտալացի նշանաւոր քիմիագէտ Հէրքիւլ Ռամարինիի

75% խնայողութիւն!!! Մեծ դիւրութիւն, կատարեալ մաքրութիւն եւ ճերմկութիւն,

ԱՆԹԵՐԻ ՀԱԿԱՆԵԽՈՒՄ

ՍԹՈՒՔ ՓՈՐՁԵՑԷՔ՝ ԴՈՒՔ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀԱՄՈԶՈՒԻՔ

Քանի մը մրցանակներ ստացած է զանազան ցուցահանդէսներէ, վկայագիրներ՝ զանազան կաճառներէ, տեղեկագիր պալատան քիմիագէտ Պ. Սինկրոսէ և կայս. բժշկական վարժարանի փրոֆէսէօր Տօքթ. Ճէյլաւէանէ։

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՔՕՕՓԷՐԱԹԻՎԻ ՔՈՎ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ

Միակ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ համար

ԲԱՐԱՆԵՕԱՆՆՈՒ, ԲՕԼԱՍԻ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պաղտատ խան, թիւ 7, Կ. Պոլիս

ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ 50—10

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ԼԵԶ. ԵՒ ԱՌԵՒՏՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՅ

Վարժարանիս 11րդ. շրջանն սկսաւ, մեր գիշերօթիկ և ցերեկային աշակերտները կը հրաւիրուին վարժարան։

Վարժարանս ունի երեք դասընթացք, Մանկապարտէզ՝ 3 տարի, Նախակրթարան՝ 4 և Ուսումնարան՝ 3 տարի։

Վարժարանիս նպատակն է ուսուցանել վաճառականութիւն և լեզու, կարեւոր ուսմանց և գիտութեանց ճիւղերով միասին։

Ինչպէս յայտնի է, Օսմ. Սահմանադրութիւնը ընդարձակ ասպարէզ կը բանայ Հայ ազգին. ազատ Հայրենիքի ուսեալ ու լեզուագէտ անհատները պիտի գնահատուին պետական-վարչական գործերու մէջ, ինչպէս պիտի քաղաքներուն անհատական զբաղումներու մէջ ալ։

Ուստի վաճառականութեան, լեզուագիտութեան, վարչագիտութեան և նմանօրինակ ասպարէզներու համար պատրաստուելու փափաք ունեցողները կը հրաւիրուին աշակերտիլ մեր վարժարանին, ուր պիտի վայելեն ընտանեկան խնամք հայկական լուրջ դաստիարակութեամբ։

Վարժարանիս ծրագիրն ու կանոնագիրը ձրի կը ղրկուի փափաքողաց։ Դիմել Բագրատունի վարժարան Բէրա, Բանկալթի։

Հիմնադիր-Տնօրէն

10—6 ՕՀԱՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ

ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ

MILKMAID BRAND

Սուիս Միլք

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ

ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամեն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂԱՑ ՀԱՄԱՐ

[illegible] ՀԱՄԱՐ

ԵՒ ԱՄԵՆՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—29

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՄՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԳԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած։

Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

ԴԻՒՐԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ [illegible] վեր վճարում չընդունիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը բարձրացնել կամ նուազեցնել, տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար
6 » 151- 200 » » »
10 » 201- 500 » » »
15 » 501-1000 » » »
30 » 1001 և անկէ վեր » »

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ ամբողջ դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով անոր պարտական եղած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարտականող տեղակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէքիլ կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—13

Խնայողական Մնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

PHŒNIX ASSURANCE LD. Co

"ՖԻՆԻՔՍ"

ESTABLISHED 1782

ՀԻՄՆՈՒԱԾ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ

Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ ամէն հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, չափաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նշանաբանն եղած է

ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Վիքթօրիա խան, Պանք Օթոմանի մօտ, Ղալաթիա։

Փոխ գործակալ ի Պոլիս

Ֆնտըքլեան խան ՃԻՎԱՆ ԹԷՔԷԼԵԱՆ

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Թղթոյ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ամէն անոնք որ խաղող կը գնեն գինիի պատրաստութեան համար, պէտք է նախապէս դիմեն ստորեւ յիշուած Հանր. Պարտքի գործակալութեանց, չիրէ-մէմուրներուն, կամ մաքսային հսկողներուն, խաղողները քօնթրօլ ընելու և արձանագրելու համար։ Այն պարագային երբ հաստատուի թէ գինին պատրաստուած է առանց քօնթրօլի, ձեւակերպութեան և արձանագրութեան չենթարկուած խաղողով, այդ գինիները մաքսանենգուած պիտի նկատուին և միրիի կրկնապատիկ տուրք պիտի գանձուի։

Կեդրոն	Շրջանակ	Գործակալութիւն
Գալաթիոյ ողելից ըմպելիներու մաքսատունը	Բէրա, Պէշիկթաշ, Գալաթա, Ֆնտըգլը, Սալը Բազար, Թօբհանէ, Մումհանէ, Էսկի Պալըգ Բազար, Եաղգափան, Գասըմ Փաշա, Խասգիւղ, Հալըճըօղլու։	Կեդր. միւտիրիյէթ ողելից ըմպելիներու
Մրգեղէններու մաքսատուն	Եմիշ Իսքէլէ	
Պալաթ	Սիլահտար Աղային մինչեւ Էտիրնէ Գաբուի, Այվան Սէրայի, Պալաթի, Ֆէնէրի, Ճիպալիի, Ունգաբանի նաւամատոյցները։	
Սարըեար	Րումէլի Գավաք, Սարըեար, Բէնիմահալլէ, Մէսարպուրնու	
Պէօյիւքտէրէ	Պէօյիւքտէրէ, Բէֆէլիքէօյ, Աղած Ալթը։	Սարըեարի միւտիւրիյէթ
Թարապիա	Թարապիա։	
Ենիգիւղ	Ենիգիւղ՝ մինչեւ Սթենիա։	
Րումէլի Հիսար և Պօյաճըգիւղ	Սթենիայէն Միրկիւն, Պօյաճըգիւղ, Րումէլի Հիսար, Առնաւուտգիւղ, Գուրուչէշմէ, Օրթագիւղ, Պէպէք։	Առնաւուտգիւղի միւտիւրիյէթ
Չէնկէլքէօյ	Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Սթավրօս	Սկիւտարի միւտիւրիյէթ
Սկիւտար	Գուզկունճուգ, Սկիւտար, Զամլըճա։	
Գատըգիւղ	Հայտար Փաշա, Գատըգիւղ, Մօտա, Գալամըշ, Ֆանարաքի	Գատըգիւղի միւտիւրիյէթ
Գումգաբու	Գումգաբու, Լանկա, Սամաթիա, Եէտիգուլէ, Գազլը Չէշմէ և շրջակայքի սահմաններէն անդին։	Գումգաբուի միւտիւրիյէթ

6—1 ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

ՌՕՍԻԱ

COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու շոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակումին դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջովին վճարուած	10,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ գանձուած ապահովագինն ու տուրք	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան Վօյվօտա Ղալաթիա։

Պոլսոյ գործակալութեան, Տիւրէզզատէ խան Աշըր Էֆէնտի ճատտէսի, թիւ 26։

Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ 11 50—45

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ԱԶԳԱՅՆՈՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ, ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՅ

Կ. Պոլիս, Գատը-Գիւղ, Մէօհիւրտար ճատտէսի

Յրդ Տարեշրջան

Բազմամեայ ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ՝ Վարժարանս անխափան կը շարունակէ իր ընթացքը արդիւնաւորապէս, իբրեւ իր տեսակին մէջ միակ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ Հաստատութիւնը՝ աղջկանց խնամեալ և հիմնական կրթութեանը նուիրուած, լեզուագիտական և գեղարուեստական ուղղութեամբ։

Վարժարանս հաստատուած է նորագոյն լայնարձակ և օդասուն շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներովը և օդաւէտ դիրքովն ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն կը միացնէ իր մէջ, Գիշերօթիկ և Ցերեկեայ աշակերտուհեաց համար հանգստաւէտութեան և առողջապահիկ ամէն պայման լրացնելով։

ԱԶԳԱՅԻՆ ուսումներէ և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութիւններէ զատ, հիմնական կերպով կ'ուսանդուին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն եւ Թուրքերէն լեզուները, ձեռամբ մասնագէտ ուսուցիչներու և ուսուցչուհիներու, գործնական կեանքի արդի պահանջումներուն համապատասխան կերպով և դիւրուսոյց մեթոտներով։

Մասնաւոր խնամքի և հոգածութեան առարկայ է Ֆրանսերէն և Անգլիերէն լեզուաց Խօսակցավարժութիւնը (բռաքիք)։ Յատուկ խնամով կ'ուսանդուին նաեւ Գծագրութիւն, Առողջ Տնտեսութիւն, Կար ու Ձեւ, Ասեղնագործութեան զանազան տեսակները (ձեռքով և մեքենայով), Ձայնական և Գործիական Երաժշտութիւն, մանաւանդ ԴԱՇՆԱԿ և ՋՈՒԹԱԿ։

Գիշերօթիկներու համար կատարեալ սնունդ և ընտանեկան անթերի խնամք։

Աշակերտաց վերամուտը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 1 Բշ.։

5—2

Տեսչուհի
ՀԻՒՐԻՒՔԵԱՐ ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

Հիմնադիր-Տնօրէն
Յ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Նաւանց	Թօնօ	Նաւանց	Թօնօ	Նաւանց	Թօնօ	Նաւանց	Թօնօ	Նաւանց	Թօնօ
Ալպանօ	1069	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1581	[illegible]	2709	[illegible]	1119
[illegible]	3307	[illegible]	338	[illegible]	3720	[illegible]	3557	[illegible]	1785
Անճէլօ	1541	[illegible]	3688	[illegible]	1600	[illegible]	1057	[illegible]	119
[illegible]	2277	[illegible]	1712	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	1203
[illegible]	1822	[illegible]	504	[illegible]	[illegible]	[illegible]	3419	[illegible]	1323
[illegible]	1264	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1489	[illegible]	[illegible]
[illegible]	4481	[illegible]	1520	[illegible]	1080	[illegible]	4100	[illegible]	3327
[illegible]	1371	[illegible]	1841	[illegible]	1068	[illegible]	4036	[illegible]	1470
[illegible]	1887	[illegible]	354	[illegible]	2807	[illegible]	1585	[illegible]	263
[illegible]	1244	[illegible]	2328	[illegible]	1700	[illegible]	1527	[illegible]	1914
[illegible]	1094	[illegible]	348	[illegible]	1058	[illegible]	510	[illegible]	1289
[illegible]	729	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	3329	[illegible]	[illegible]
[illegible]	881	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1553	[illegible]	1350
[illegible]	2256	[illegible]	1143	[illegible]	3191	[illegible]	1013	[illegible]	1200
[illegible]	2005	[illegible]	1011	[illegible]	726	[illegible]	1789	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	136	[illegible]	

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Քէօսթէնճէ և Օտեսա։

Դիմել Գործակալներուն՝ [illegible]

Թիւ 22-24, [illegible] խան, Ղալաթիա 10 50—49

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆԻ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Ա. Թուրքահայ հին վաճառականութիւն եւ վաճառականք. — Վերջին 150 տարուան Թուրքահայոց վաճառական ու արհեստական պատմութիւնը՝ գործնական շնիչ տեսութիւններով, ուր կը յիշուին 500է աւելի Հայ վաճառականք և մեծ արհեստաւորք իրենց գործերով։ Գին 12½ ղրուշ։

Բ. Ստուերք հին դէմքերու. — Տամնեակ մը պատմական կարեւոր դէմքերու վրայ ժամանակագրական գրուած մը աշխարհաբար կուռ և չարադրական ոճով, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ դպրոցներու մէջ իբրեւ դասագիրք բանակարգելի աշխարհաբարի, գին 5 ղրուշ։

Գ. Հին օրեր եւ Խ. Պ. Միսաքեան. — Օտեանի ու Նմանեաց վարժապետ Խ. Միսաքեան գրագէտ փիլիսոփային կենսագրութիւնը՝ հանդերձ ժամանակակից պատմական պարագաներով, բանասիրական շատ խնամուած հատոր մը, գին 7½ ղրուշ։

Դ. 19րդ դար եւ Յովհ. Պրուսացի Տէրոյենց. — 19րդ Դարու Թուրքահայոց կրօնական քաղաքական ու իմաստասիրական հակիրճ պատմութիւնը՝ հանդերձ Յովհ. Տէրոյենցի կենսագրութեամբ, որ արդի ժամանակաց ազգային խնդիրներու մանաւանդ կաթողիկոսական խնդիրին վերաբերմամբ ունի յատուկ կարեւորութիւն. կը պարունակէ նաեւ քաղաքական ու կրօնական շնիչ պատճառաբանեալ թելադրութիւններ և փիլիսոփայական տեսութիւններ. գին 12½ ղրուշ։

Կը գտնուին Կ. Պոլսի բոլոր գրավաճառներուն և հեղինակին քով։ 30 հատէ աւելի խնդրողներու կ'ըլլայ 30% զեղչ (կանխիկ). գրել առ այս հեղինակին հասցէին Կ. Պոլիս Չաքմաքճըլար Յովհ. Սաճեան և Դըլըճեան գրատունները։ 5

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Սեպտեմբեր

Դշ. 17/30 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 17/30 Օտեսա. իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 18/1 Իզմիր, Պիրէոս և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 18/1 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 19/2 Սեւաստոպոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 20/3 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս Մերսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոր-Սաիտ և Աղեքսանդրիա. ժամ 4

50—14

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Հոկտ. 6ին, Մինկրէլի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 11ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն
Հոկտ. 13ին, Իմէրէթի, Մարսիլիայէն
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Հոկտ. 7ին, Մինկրէլի, Սեւ Ծով։
Հոկտ. 12ին, Ֆրիժի, Մարսիլիա
Հոկտ. 14ին, Իմէրէթի, Սեւ Ծով
Հոկտ. 23ին, Ժօնի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։

15 50—12 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայդօզրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Ռափսիս	Պուզիրիս
Թէյպըր	Մօէրիս
Նարպօն	Ֆայէկի
Նավարին	Ֆարօս
	Թիպս

Առաջին կարգի ճամբորդները շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, [illegible]

Երկրորդ կարգի ճամբորդներն ալ [illegible]

Կ. Պոլսէ Լիվերպուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց համար Ղալաթիոյ [illegible] իրենց ապրանքները [illegible] ժամանակէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստներու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Յ. Վ. ՊԻԻԹՕՆ եւ Ընկ. Գործակալք

[illegible] խան, [illegible]

ՃԷՅՄՍ ՄՕՍ Ընկ

50—10 31 [illegible], Լիվերպուլ

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ